

Transformacija Istarskog demokratskog sabora od 1991. do 2023.

Diminić, Leonarda

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:978254>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-05**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

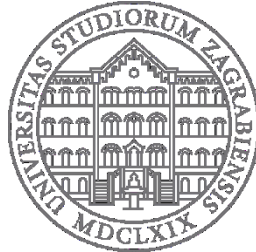
Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

Leonarda Diminić
TRANFORMACIJA ISTARSKOG DEMOKRATSKOG SABORA
OD 1991. DO 2023.
DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2024.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

TRANSFORMACIJA ISTARSKOG DEMOKRATSKOG SABORA
OD 1991. DO 2023.

DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv. prof. dr. sc. Višeslav Raos
Studentica: Leonarda Diminić

Zagreb
lipanj, 2024.

Izjavljujem da sam diplomski rad *Transformacija Istarskog demokratskog sabora od 1991. do 2023.*, koji sam predala na ocjenu mentoru izv. prof. dr. sc. Višeslavu Raosu, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19 *Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu*.

Leonarda Diminić

SADRŽAJ

1	UVOD	6
2	TEORIJSKO METODOLOŠKI OKVIR I ISTRAŽIVAČKO PITANJE.....	6
2.1	Dizajn istraživanja	9
3	ŠTO JE REGIONALIZAM?	13
4	ŠTO JE REGIONALNA STRANKA?	14
5	KRATKA POLITIČKA POVIJEST ISTRE	15
6	ETNIČKI SASTAV ISTRE I POJAM „ISTRIJANSTVA“	17
7	POČETCI IDS-A 1990-IH GODINA.....	20
7.1	<i>Programska deklaracija IDS-a (7. srpnja 1991.)</i>	22
7.2	<i>Rovinjske deklaracije - 3. travnja 1994.</i>	25
7.3	Simboli IDS-a	26
7.3.1	Naziv	26
7.3.2	Simbolika koze	26
8	IDS U VRIJEME IVANA JAKOVČIĆA.....	28
8.1.1	Zastupnik, ministar i župan.....	30
8.1.2	Eurozastupnik.....	32
9	IDS U VRIJEME BORISA MILETIĆA	33
9.1.1	Gradonačelnik Pule	34
9.1.2	Župan	35
9.1.3	Predsjednik IDS-a.....	35
9.2	Regionalizacija Istre	36
9.3	„Loši“ izborni rezultati za IDS na lokalnim izborima 2021.godine	37
9.4	Istupanje Borisa Miletića iz IDS-a	39
10	IDS U VRIJEME DALIBORA PAUSA.....	41
10.1	Parlamentarni izbori od 1992. do 2024.	43
10.2	Parlamentarni izbori 2024. godine	44
11	BUDUĆNOST IDS-A.....	45
12	ZAKLJUČAK.....	46
13	POPIS LITERATURE.....	47
14	PRILOG – INTERVJUI: IVAN JAKOVČIĆ, BORIS MILETIĆ, DALIBOR PAUS	52
15	SAŽETAK.....	67

Tablice

Tablica 1: Odnos broja stanovništva i regionalnog izjašnjavanja u razdoblju od 1991. do 2021.	17
Tablica 2: Usporedba proeuropskih i neeuropskih sadržaja za koje se IDS zalaže.	33
Tablica 3: Broj vijećnika IDS-a u Istarskoj županiji u razdoblju od 1993. do 2021.	39
Tablica 4: Broj mandata i imena zastupnika IDS u Hrvatskom saboru od 1992.-2024.	44

Slike

Slika 1: Logotip IDS-a i dvojezični naziv	26
Slika 2: Prikaz općina i gradova u Istarskoj županiji nakon lokalnih izbora 2017.	38
Slika 3: Prikaz općina i gradova u Istarskoj županiji nakon lokalnih izbora 2017.....	38
Slika 4: Prikaz općina i gradova u Istarskoj županiji nakon lokalnih izbora 2021.....	38
Slika 5: Grafički prikaz potpore IDS-u od 1993. do 2021. prema rezultatima lokalnih izbora.....	39
Slika 6: Pismo istupanja Borisa Miletića iz IDS-a.	40

1 UVOD

Istarski demokratski sabor (IDS) se često opisuje kao regionalna stranka s naglaskom na autonomiji Istre i poboljšanju života stanovnika te regije. Tijekom godina, IDS je imao značajnu ulogu u lokalnoj i regionalnoj politici, a njegovi članovi su često zauzimali važne pozicije u lokalnim vlastima i na nacionalnoj razini. U ovom ćemo se istraživačkom radu baviti djelovanjem političke stranke IDS počevši od 1991. godine. Radi se o regionalnoj političkoj stranki koja dominira istarskom regijom u zadanom razdoblju. Temeljna svrha ovog istraživanja je proučiti na koje je sve načine došlo do promjena u djelovanju političke stranke, to jest kako se i čemu ona prilagođavala. Također istražujemo i kontekstualna polazišta zbog kojih je došlo do tih promjena, primarno promjene u biračkom tijelu, ili promjene u nacionalnoj politici. Također ćemo posebnu pažnju posvetiti i generalnim trendovima koji su utjecali na demokratski izbor proteklih godina, i pokušati stvoriti poveznice tih trendova s promjenama u stranačkom djelovanju. Pored toga istražujemo i ispunjava li stranka kao takva očekivanja zajednice koja joj daje potporu. Kako bismo sve ovo na kvalitetan način istražili, polazimo od istraživačkog pitanja: „Kako i zašto se mijenjala politika Istarskog demokratskog sabora u razdoblju od 1991. do danas?“

Obradu ovog istraživačkog pitanja zamišljena je kao nadgradnju na dosad već dostupne analize i istraživanja o temama regionalnih stranaka i političkog sustava Hrvatske koje su nam već dostupne, ali i dosadašnje analize aktivnosti stranke IDS. Namjera nam je objediniti dostupne podatke u artikuliranu cjelinu i ponuditi gotovo sveobuhvatan odgovor na naše istraživačko pitanje. S tim na umu, podatci su prikupljeni iz raznolikih izvora, službenih dokumenta, znanstvenih radova i intervjua s tri predsjednika stranke. Naime, prepoznali smo da, unatoč tome da je temi IDS-a pružena dovoljna pažnja u istraživačkom smislu, temi nedostaje širi, sveobuhvatan pristup, koji bi možda uvažio i neke kontekstualne faktore pri razumijevanju djelovanja stranke.

2 TEORIJSKO METODOLOŠKI OKVIR I ISTRAŽIVAČKO PITANJE

Teorijsko-konceptualni okvir koji odabiremo koristi sadržaje prethodnih istraživanja kao sastavnice. Istraživanja kojima ćemo se poslužiti su vezana za teme regionalnih stranaka, izbornih sustava, regionalnog identiteta i, zahvaljujući mentoru ovog rada, samog IDS-a. Započet ćemo naše istraživanje predstavljanjem pojma regionalnih stranaka. Istaknut ćemo njihove specifičnosti i neka od obilježja koje ih čine drugačijima od drugih aktera na političkoj sceni. Raspraviti ćemo o tome kako nastaju, i o tome kako su povezane s regionalnim

identitetom kroz svoja biračka tijela. Regionalni identitet ćemo labavo definirati kao svojstvo građana neke države da se poistovjećuju dominantno sa svojom regijom, a tek onda s državom (Brancati, 2008; 135-139). Uzet ćemo u obzir da veliku ulogu u moći regionalnih stranaka ima upravo stupanj centralizacije, to jest decentralizacije, i raspraviti ćemo o tome kako je taj trend primjenjiv na primjeru Hrvatske i istarske regije.

Što se tiče proučavanja regionalnih stranaka u Hrvatskoj, kao početna literatura korišten je članak *Regionalne političke stranke* Dejana Jovića iz 1992. godine. U ovom članku autor pokazuje razliku između stranaka koje zastupaju teritorijalnu autonomiju, ali i onih koje teritorijalnoj dodaju i snažnu etničku dimenziju, što je vrlo bitno kada se govori o IDS-u. Nadalje, važna literatura korištena u ovom radu jest i knjiga Višeslava Raosa, *Teritorijalnost i identitet: Istarski demokratski sabor i Sjeverna liga – komparativna analiza uspješnosti uspostave de facto teritorijalnosti*, (2014c) koja objašnjava važnu razliku između regionalnih i regionalističkih stranaka prema čemu IDS se svrstava kao regionalistička stranka. Uz nju, korišteno je i nekoliko Raosovih članaka, kao što su: *Duga era jednog župana, poduzetnika i sommelierra* (2013); *Izborni uspjeh regionalističkih stranaka u Hrvatskoj i Srbiji* (2011); *Stvaranje regije Istre* (2015). Vrlo važan autor jest i američki autor John Ashbrook, koji je napisao knjigu i nekoliko članaka o Istarskom demokratskom saboru te se aktivno bavi temom politike u Istri. Budući da je politička situacija u Istri specifična, ta tema vrlo često zanima visoko obrazovane ljude koji dolaze upravo iz Istre, jedan od njih je i Mario Sošić (2004), politolog iz Kanfanara, njegov članak *Regionalne političke stranke – studija slučaja Istre*, bio je također važna podloga za pisanje ovog diplomskog rada. Važni pojam koji se povezuje uz IDS je „istrijanstvo“ o kojem piše nekoliko autora kao što su Marta Zorko i Matija Fontana (*Geopolitička pozadina „istrijanstva“: analiza istarskog regionalnog izjašnjavanja*), Sandi Blagonić (2012, 2004) (*Istrijani vs. Istrani: Dihotomizacija nominalnih i virtualnih identiteta u procesu političke mobilizacije periferije*; „*Ne budimo ovce, glasajmo za kozu*“: *aktualizirana povijest i simboli u procesu objektiviranja identiteta*) te Tatjana Tomaić (2014) (*Povezanost istarskog identiteta i IDS-a*).

Bavit ćemo se i društvenim te povijesnim čimbenicima koji su stvorili plodno tlo za razvoj regionalizma u Hrvatskoj, za razliku od nekih drugih država, gdje su ti isti čimbenici bili manjkavi, ili sasvim izostali. Pritom ćemo pod društvene čimbenike uglavnom ubrajati vjerska obilježja i nacionalnu svijest, je li jaka ili nije, te intenzitet drugih sastavnica civilnog društva. Povijesnim čimbenicima ćemo se baviti značajno manje, ali su jednako demografski uvjetovani i relevantni za naše istraživanje (Raos, 2014a: 57-67). Važno je da razumijemo kako je došlo

do stvaranja jakog regionalnog identiteta, jer je on osnovni preduvjet postojanja jake regionalne stranke.

Specifično za IDS, namjeravamo se baviti pojavom „istrijanstva“ kao identiteta koji posjeduje specifične značajke. Razumjet ćemo ga više kao političku floskulu i pokušaj populizma nego stvarni trend, jer su istraživanja pokazala da se radi o ambivalentnom fenomenu bez izraženih trendova i konstanti. Demografski, stanovništvo Istre se pokazalo relativno nezainteresiranim za izražavanje multikulturalnosti (Zorko i Fontana, 2014: 78-83, 92-94). Ipak, ovaj je pojam relevantan za naše istraživanje jer ga IDS u svom radu plasira kao poželjan smjer za istarsku regiju. IDS nije jedina stranka s tim narativom, ali je svakako dominantna, i stoga nam se pokazalo nužnim obraditi tak aspekt njenog djelovanja.

Naposljetku, nužno je da navedemo i da ćemo se relativno puno baviti pitanjem razvijenosti istarske regije. U prvom redu ćemo promatrati pozitivne utjecaje iz okoline, recimo geografsko pozicioniranje koje omogućuje dobru mobilnost prema Sloveniji, Italiji, kao i ostatku Hrvatske, te prisutnost obale koja čini turizam izuzetno važnom gospodarskom granom unutar regije. Istražit ćemo na koje je sve načine IDS dao jedan od glavnih doprinosa za očuvanje regionalne razvijenosti i njenu daljnju promociju. Naime, djelovanje u svrhe razvoja brojnih komponenata istarske regije je oduvijek jedna od temeljnih točaka djelovanja IDS-a (Šantić, 2000: 153-158). Pritom ćemo analizirati i promjene u sklonosti birača da se približe ekonomski jačim cjelinama, poput Europske unije i političko djelovanje koje za svoju svrhu ima iskoristiti takve sklonosti.

Sada kada smo predstavili temeljne pojmove oko kojih ćemo temeljiti istraživanje našeg rada, slijedi samo da navedemo naše teorijsko polazište. Očekujemo već sada da će odgovor na naše istraživačko pitanje biti kompleksan i sveobuhvatan, jer analiziramo čitav opseg djelovanja IDS-a. Fokus istraživanja je na promjenama u djelovanju stranke, stoga pretpostavljamo da je komparativni karakter neizostavan. Ipak, nećemo ignorirati ni dosljednosti, to jest izostanak promjena, jer će nam one olakšati prepoznavanje uzroka samih promjena. Teorijsko polazište nam dakle uključuje sve pojmove koje smo dosad obrazložili, ali istovremeno i obuhvaća širi kontekstualni okvir od regije unutar koje IDS djeluje, jer moramo moći prepoznati sve vanjske utjecaje na djelovanje stranke.

Osnovna pretpostavka o odgovoru na istraživačko pitanje nam je da djelovanje stranke IDS ovisi o javnom mnijenju i rezultatima izbora, kao i svakoj drugoj stranci, ali da zbog svojih specifičnosti kao regionalna stranka na izborima cilja dominantno na glasove birača koji se s njom identificiraju. Radi se o regionalno osviještenim članovima društva. Stoga primarno

djeluje u skladu sa željama i potrebama tog dijela biračkog tijela. Očekujemo da će promjene u potrebama tog dijela birača utjecati na djelovanje, a možda i stranački program IDS-a. Također, očekujemo da će i promjene u političkom sustavu na nacionalnoj razini utjecati na snagu IDS-a. Primjerice, veća decentralizacija će povećati snagu IDS-a, pojava konkurencije od strane nacionalno raširenih političkih stranaka također. Naposljetku očekujemo i da će promjene u svjetskim trendovima utjecati na promjene u djelovanju stranke. Pod tim mislimo na europeizaciju ili, na primjer, populariziranje zelenih politika proteklih desetljeća.

Dodatna dimenzija analize djelovanja IDS-a koju nećemo zapostaviti je utjecaj individualnih aktera na aktivnosti stranke. Smatramo da će istraživanje pokazati da vodstvo stranke nije samo reaktivno na utjecaje unutar ili izvan regije. Mislimo da će biti moguće dokazati i da su stranačke elite proaktivne pri donošenju odluka vezanih za rad stranke, što bi u krajnjoj granici moglo označavati i povod za koruptivne radnje, barem one koje su u dovoljnoj mjeri dokumentirane. Uzimamo pritom u obzir da je djelovanje stranke kompleksan proces, i da stranka nije monolit, tako da članovi stranke mogu neovisno djelovati u svrhe vlastitih interesa, ali svejedno smatramo da je potrebno promatrati takve aktivnosti, ako ništa drugo onda zbog percipiranog ugleda stranke.

Na istraživačko pitanje ovog istraživačkog rada ćemo odgovoriti u dvije komponente, „kako“ i „zašto“, koje ćemo međusobno povezati. Ipak, važno je da imamo na umu da se radi o dvije različite stvari koje zaslužuju podjednaku pažnju pri analizi. „Kako“ kao sastavnica istraživačkog pitanja obuhvaća načine na koje je sve došlo do promjena, te koje su to sve promjene bile. Tu istražujemo sve nedosljednosti i nadogradnje u djelovanju IDS-a kao stranke u proteklih tridesetak godina. Nasuprot tome, „zašto“ koristimo kako bismo razumjeli uzroke zbog kojih je došlo do promjena u radu stranke IDS. Tu ubrajamo sve utjecaje, vanjske i unutarnje, koji su doveli vodstvo stranke da promjeni svoje djelovanje na jedan od načina obrazloženih prilikom analize „kako“. Na taj bismo način trebali postići zadovoljavajući stupanj analitičke cjelovitosti, koji bi nam u potpunosti odgovorio na pitanja koja imamo o predmetu analize.

2.1 Dizajn istraživanja

U dizajnu istraživanja ćemo izložiti kako točno namjeravamo upotrijebiti ovu gore navedenu literaturu. Počevši od istraživačkog pitanja, predstaviti ćemo okvir unutar kojeg bi ovaj istraživački rad trebao biti operacionaliziran. Zasad ćemo ovaj dio rada po pitanju teze ostaviti neutralnim, premda se, kao što vidimo u dosadašnjem tekstu, samo po sebi nameće da polazimo

od toga da su promjene u radu IDS-a prisutne, i da značajno ovise o vanjskim pritiscima i unutarnjim previranjima podjednako. Istraživanje je ograničeno na razdoblje od 1991. do danas, a obuhvaća mandate triju predsjednika IDS-a. Slučajevi koje istražujemo su dobro dokumentirani, a koristit ćemo se raznolikim izvorima kako bismo ih što preciznije istražili. Ti izvori uključuju sve od službenih dokumenata do intervjua, a prije samog analitičkog dijela rada ćemo ih pokušati prezentirati unutar jedne artikulirane cjeline. Analiza će biti pregledna i komparativna, a služiti će nam kao temelj za daljnju raspravu o našoj tezi.

Ovo istraživanje, da ponovimo, bavi se istraživačkim pitanjem: „Kako i zašto se mijenjala politika Istarskog demokratskog sabora u razdoblju od 1991. do danas?“ Već po tome vidimo da se radi o empirijskoj analizi slučaja. Analiza je u svojoj srži komparativna, a obrađuje i načine i uzroke promjena u politici IDS-a u danom razdoblju. To znači da je ograničena na istarsku regiju, ali da ne isključuje i političke pojave izvan regije koje utječu na formiranje javnih politika i političkih stavova. Primjerice, može se raditi o promjenjivoj situaciji u politici na nacionalnoj razini, ili prelijevanju političke konkurencije iz susjednih regija u istarsku. Okvir ove analize je dakle širi od samo regionalne političke stranke, unatoč tome što je ona predmet analize. Zadani vremenski okvir, s druge strane, služi kao još jedna komparativna dimenzija IDS-a kao stranke unutar sebe same. Također nam omogućava da uzmemo u obzir potencijalni ljudski faktor nezavisan od vanjskih i političkih utjecaja, ali više o tome prilikom obrazloženja odabira podataka.

Istraživačko pitanje nam u ovom obliku omogućava i da proširimo istraživanje na potpitanja koja ćemo izvesti iz njega. Prilikom odgovaranja na temeljno istraživačko pitanje, nužno ćemo odgovoriti i na pitanja vezana za aktivnosti političkih aktera u regiji Istre, te njihovih odnosa sa suradnicima iz drugih sektora, poput organizacija javnog sektora s kojima su u interakciji. Također bismo trebali saznati puno i o kvaliteti i svojstvima tih interakcija. Javno mnijenje i odnosi s lokalnim zajednicama unutar regije bi se trebali pokazati kao još jedan od sporednih faktora našeg analitičkog rada, a osobitu će vrijednost imati u komparativnom smislu, s obzirom na način obrade ovog rada koji ćemo uskoro izložiti. Prepoznamo da bi za razumijevanje djelovanja IDS-a bilo nužno barem površno razumjeti i općenite političke prilike u istarskoj regiji.

Sam rad će u svojoj srži kombinirati deskriptivna i eksplanatorna pitanja kako bi se precizno, ali i dovoljno detaljno, došlo do visoke razine razumijevanja političkih aktivnosti IDS-a u Hrvatskoj. Političku aktivnost IDS-a stoga možemo smatrati ovisnom varijablom, ali je

istovremeno i ispravno promatrati ju kao dio deskriptivnog istraživanja zbog njenih karakteristika. U istraživanju će nas primarno zanimati promjene i nedosljednosti u toj političkoj aktivnosti. Te ćemo promjene najvjerojatnije podijeliti na način da ćemo definirati što ih uzrokuje. Uzroke promjena ćemo zasad definirati kao vanjske, unutarnje, ili partikularne, s obzirom na to dolaze li zbog vanjskih utjecaja, unutarnjih stranačkih djelatnosti, ili osobnih interesa. Ova podjela možda ne završi u finalnoj verziji rada, ali je smatramo dovoljnom za radni okvir. Same promjene ćemo prepoznati analizom rada stranke u različitim razdobljima, pritom se primarno baveći dominantnim javno političkim interesima stranke, te mjerljivim rezultatima koje je rad IDS-a imao na istarsku regiju.

Slučajevi kojima se bavimo se zadržavaju unutar okvira posljednjih 30 godina, a podijeljeni su na način da ćemo odvojeno i komparativno obrađivati razdoblja vlasti triju predsjednika IDS-a u ovom razdoblju. Glavnina analize će se oslanjati na obilježja tih triju predsjedništava, a daljnje slučajeve unutar njih ćemo segmentirati po potrebi u još manje jedinice slučajeva. To ćemo, primjerice, moći raditi za slučajeve pristupa IDS-a istoj javnoj politici u razdobljima mandata različitih predsjednika. Rad je također na ovaj način ograničen na konkretne slučajeve usko vezane za ovisnu varijablu, i time bismo trebali prilično linearno doći do odgovora na istraživačko pitanje koje smo postavili. Ovaj nam se pristup činio najpraktičnijim, jer samo ovako možemo obuhvatiti sve iskoristive materijale i ponuditi sveobuhvatnu analizu rada IDS-a. Evolucija stranke i njezina prilagodba promjenama u međunarodnim, a potencijalno i globalnim okvirima, će nam vjerojatno biti temeljno komparativno svojstvo rada.

Naposljetku, moramo reći da smo se što se slučajeva tiče ograničili na one najbolje dokumentirane jedinice analize u djelovanju IDS-a. Naravno, i samo djelovanje IDS-a kao takvo možemo promatrati kao zaseban slučaj, ali s obzirom na to da ga segmentiramo i analiziramo kako smo već naveli, time ne bismo dobili nikakvo unaprjeđenje pristupa analitičkom radu. Slučajevi kojima se bavimo u analizi su uglavnom poznati javnosti ili legalno odvezujući, stoga smatramo da je najvažnije kvalitetno pristupiti odabiru podataka kako bismo ih na zadovoljavajući način mogli predstaviti. Stoga smo konstruirali specifičan način prikupljanja podataka koji obuhvaća prikupljanje podataka iz više nepovezanih izvora. Ti podatci će nam onda odmah biti provjereno ispravni i moći ćemo ih upotrijebiti u svojoj analizi.

Odabir podataka bit će izvršen na više razina. Polazište analize su svakako službeni dokumenti stranke. Osnovni dokumenti koji će nam u ovoj analizi poslužiti je statut stranke, *Programska deklaracija* i *Rovinjske deklaracije*. S obzirom na to da je djelovanje stranke dobro

dokumentirano, u obzir dolaze i prethodna istraživanja vezana za IDS, pojam istarskog identiteta, te ulogu i djelovanja regionalnih stranaka općenito, kako smo već u teorijsko-konceptualnom okviru i naveli. Ta će nam prethodna literatura nadopuniti okvir istraživanja, i ponuditi obrazloženja za potencijalne kontekstualne rupe koje će biti potrebno dopuniti. Radi se o vrlo precizno definiranoj pojavi kada govorimo o djelovanju političke stranke, ali samo djelovanje ima velik broj faktora koje je potrebno uključiti u analizu, a bez konzultacije s prethodnom literaturom bismo si samo povećali vjerojatnost da smo nešto u svom radu previdjeli.

Za dodatno zadiranje u kontekst rada IDS-a, korištena je metoda provođenja polustrukturiranog intervjua. Provedeni su intervjui s dva bivša predsjednika stranke – Ivanom Ninom Jakovčićem i Borisom Miletićem te sadašnjim predsjednikom stranke Daliborom Pausom. Intervju s Jakovčićem proveden je telefonskim putem dana 6. veljače 2024. godine i trajao je sat vremena. Nadalje, intervju s Borisom Miletićem proveden je u Puli, dana 12. veljače 2024. godine u zgradi Istarske županije i trajao je 45 minuta. Intervju s Daliborom Pausom proveden je u prostorijama općine Barban, dana 29. studenog 2023. godine. Sadržaji ovih intervjua u radu nisu prezentirani kao empirijske istine, već kao izjave sudionika intervjua, koje se uklapaju ili ne uklapaju s podacima prikupljenim iz analize dokumenata i drugih izvora informacija. Intervjui su nužno korišteni kao nadopuna podataka koji su nam već dostupni iz medija, znanstvenih radova i službenih dokumenata stranke.

Nakon prikupljanja svih potrebnih podataka uslijedit će i analiza istih. Analizu planiramo provesti na više razina. U svojoj je srži pregledna, i vodi ka analizi općeg djelovanja stranke IDS kao jedne izuzetno uspješne regionalne stranke unutar Republike Hrvatske. Ipak, analiza je istovremeno i značajno komparativnog karaktera, jer će se uspoređivati djelovanje stranke tijekom mandata triju njezinih dosadašnjih predsjednika. Kako bi analiza bila potvrđena koristiti će se i povratne informacije koje je civilno društvo davalo stranki IDS. Pritom se radi o kvantitativnim podacima, poput izbornih rezultata, ali i kvalitativnim, kao što su građanske inicijative i apeli.

Dakle, nakon prikupljanja svih potrebnih podataka o odabranim slučajevima, analizirat ćemo te podatke i time dobiti odgovor na istraživačko pitanje. Ono što na kraju napominjemo je da će se sama analiza vjerojatno bazirati ponajviše na razlikama u djelovanju IDS-a tijekom mandata triju njegovih predsjednika. Temeljno istraživačko pitanje postavlja „kako“ i „zašto“ kao svoje sastavnice, što znači da ćemo podjednako detaljno obraditi i unutarnje promjene u

donošenju odluka relevantnih za rad stranke, ali i vanjske uzroke koji su uvjetovali dolazak tih promjena na dnevni red. Nužno nam je prepoznati obje vrste uzroka promjena u radu IDS-a, a istovremeno trebamo imati na umu i faktor donositelja odluka, i potencijalno subjektivne razloge zbog kojih oni donose pojedine odluke. Analizom ćemo potvrditi ili opovrgnuti svoju tezu o uzrocima promjena u djelovanju IDS-a, što će nas dovesti do daljnje rasprave i potencijalno nam otvoriti nova pitanja o svojstvima djelovanja IDS-a i regionalnih stranaka općenito.

Ovaj je rad generička analiza evolucije rada stranke u relativno dugom razdoblju, i uklapa se u kontekstualni okvir analiza regionalnih političkih stranaka i političkih stranaka u Hrvatskoj. Nudi obrazloženje uzroka za promjene u stranačkom djelovanju, a istovremeno i pregledno obuhvaća kontekst stranačkog djelovanja. Budući da je IDS jedna vrlo relevantna stranka za hrvatsku politiku, smatramo da također nadopunjujemo razumijevanje nje kao aktera u kontekstu širih političkih analiza.

3 ŠTO JE REGIONALIZAM?

Regionalizam, kao moderni politički fenomen, dolazi nakon nacionalizma, u uvjetima već stvorenih i konsolidiranih nacionalnih država. Budući da političke institucije nacionalne države znaju žrtvovati regionalne interese u svrhu poboljšanja nacionalnih, regionalizam uskače kao rješenje na regionalnoj razini da bi sačuvalo interese pojedine grupacije na tom području (Palavra, 2021: 10). Dakle, regionalizam se odnosi na političku, kulturnu ili ekonomsku orijentaciju koja naglašava važnost i samostalnost pojedinih regija unutar države. Ovaj pojam obuhvaća ideje i prakse koje potiču veći stupanj autonomije i decentralizacije vlasti na regionalnoj razini. Regionalizam se može izražavati kroz političke pokrete, stranke, zakone ili političke inicijative. Također, regionalizam sam po sebi sadrži pretpostavku da postoji određeni teritorij na koji se polažu određena politička prava (Stjepanović, 2015: 144). Regionalizam se zasniva na dva velika stupa, zemljopisu i etnicitetu. U svim svojim pojavnostima, a pogotovo u etničkoj, regionalizmu je ključno pitanje „domaćih“ i „stranih“ (Palavra, 2021: 15).

Glavne karakteristike regionalizma uključuju:

1. **Autonomiju regije:** Regionalizam obično teži ostvarivanju veće političke i administrativne autonomije za pojedine regije unutar države. To može uključivati pravo na donošenje odluka o određenim pitanjima, kao što su porezi, obrazovanje ili zdravstvo.

2. **Kulturnu i jezičnu identifikaciju:** Osim političke autonomije, regionalizam često naglašava i očuvanje kulturne, jezične ili povijesne specifičnosti regija. Zastupnici regionalizma često vjeruju da je važno očuvati i njegovati jedinstvene karakteristike svake regije.
3. **Decentralizaciju vlasti:** Regionalizam se često povezuje s decentralizacijom vlasti, što znači prenošenje dijela političke, administrativne i ekonomske moći s nacionalne razine na regionalnu razinu.
4. **Borbu protiv centralizacije:** Regionalizam može proizići iz nezadovoljstva prema centraliziranoj vlasti i pokušavati preraspodijeliti ovlasti i resurse kako bi regije imale veći utjecaj na donošenje odluka.

4 ŠTO JE REGIONALNA STRANKA?

Kako bismo objasnili što je regionalna politička stranka moramo krenuti od definicije same političke stranke, a politička stranka je grupa istomišljenika koji u raznim organizacijskim oblicima sudjeluju u formiranju stavova građana s ciljem zauzimanja političkih pozicija iz kojih mogu provesti svoje ciljeve u društvu (Sošić, 2004: 177 prema Winkler, 2002: 214). Prema tome, regionalne političke stranke definiraju se kao tipološka podvrsta političkih stranaka, a prema genezi nastanka političkih stranaka regionalne stranke su nastale kao izraz nezadovoljstva zbog svih vrsta centralizacije vlasti (Jović, 1992: 176). Regionalna stranka je stoga, politička stranka koja se fokusira na interese i potrebe određene regije unutar države, umjesto da ima nacionalni ili širi opseg. Ove stranke često nastoje zastupati specifične regionalne, političke, ekonomske, kulturne ili druge interese svoje regije. Također, regionalnim strankama možemo smatrati sve one stranke koje su svojim izbornim rezultatima i stvaranjem zemljopisno definiranih stranačkih utvrda kroz višegodišnji izborni uspjeh u pojedinim izbornim jedinicama stegnule regionalnu biračku bazu, tj. geografski ograničeno čvrsto biračko tijelo (Raos, 2014a: 59). Prema Joviću (1992) regionalne stranke su prije svega određene teritorijem na kojem djeluju (i koji je znatno manji i uži od državnog prostora) i posebnim odnosom spram institucija države u cjelini. Što znači da regionalne stranke svoj politički identitet izgrađuju na temelju određenog teritorija, odnosno regije, što je u slučaju Istarskog demokratskog sabora, prostor Istarske županije (Raos, 2014a: 59). Važno je naglasiti da regionalne stranke velik značaj pridaju i svom identitetu (pojam „istrijanstva“) koji je usko vezan uz specifičan i jasno određen teritorij. Također, regionalne stranke koje inzistiraju na autonomiji određenog teritorija unutar jedne države, redovito se pojavljuju u državama s

jednom dominantnom etničkom skupinom, ali gdje je također izražena razlika u gospodarskoj uspješnosti regija (Jović, 1992: 177). Pojava regionalnih stranka na hrvatskoj političkoj sceni bilježi se od samog početka stranačkog pluralizma 1989. godine pa sve do danas, a neke od hrvatskih regionalnih stranaka su Istarski demokratski sabor (IDS), Primorsko-goranski savez (PGS), te Dalmatinska akcija (DA) (Sošić, 2004: 173). Cilj regionalnih stranaka obično je ostvarivanje većeg stupnja autonomije za svoju regiju ili rješavanje problema i izazova s kojima se regija suočava. Regionalne stranke, nasuprot drugim strankama, namjerno se odriču opcije formiranja nacionalne vlade, usredotočujući se na regionalne prioritete i kontrolu nad lokalnim i regionalnim ključnim pozicijama (Jović, 1992: 174). One često naglašavaju specifičnosti i posebnosti svoje regije te traže politički utjecaj kako bi unaprijedile ciljeve koji su važni za lokalno stanovništvo. Regionalne stranke nastaju kao izraz otpora tendencijama centralizacije (Jović, 1992: 173). Jedan od osnovnih pojmova regionalizma svakako je autonomija i težnja za ostvarivanjem iste, a ona približava mnoge regionalne stranke liberalnim paradigmama pa tako i Istarski demokratski sabor (Jović, 1992: 173). Članovi lokalnih političkih elita uključuju čelnike i vodstvo regionalnih stranaka, kao i dužnosnike i funkcionare u regionalnim i lokalnim vlastima koji zauzimaju pozicije moći. Oni imaju ovlasti za provedbu različitih politika unutar određenog podregionalnog područja, usklađujući se s političkim smjernicama i zahtjevima navedenih regionalnih stranaka. Također, regionalne političke stranke i lokalne političke elite imaju strateški značaj u funkciji interpretacije događaja i „menadžmentu značenja“, te u funkciji intermedijatora između građana i nacionalnih politika i elita. No, regionalne političke elite Istarskog demokratskog sabora nisu zahtijevale „potpunu“ samostalnost u formi secesije, već veći stupanj autonomije Istarske županije (Stjepanović, 2015: 142). Međutim, prema dosadašnjim istraživanjima i ponuđenoj znanstvenoj literaturi, IDS se zapravo točnije može opisati kao regionalistička stranka. Raos definira regionalističku stranku kao stranku koja „pokušava stvoriti regionalnu političku zajednicu koja svoj praktični oblik dobiva kroz procese decentralizacije, federalizacije, autonomizacije i secesije“ (Raos, 2014c: 43). IDS se kao regionalistička stranka pokazao kao iznimka jer se cijela izborna strategija stranke temeljila na stvaranju snažne regionalne izborne utvrde, dok druge oporbene stranke, koje nisu imale snažna regionalistička uporišta, nisu mogle parirati dominaciji HDZ-a (Raos, 2014c: 114).

5 KRATKA POLITIČKA POVIJEST ISTRE

Istra, povijesna regija smještena na sjeverozapadu Hrvatske, na poluotoku između Jadranskog mora i Alpa, ima bogatu političku povijest, a politika je imala dvostruki utjecaj na društveni razvoj Istre. S jedne strane, istarski poluotok značajno je oblikovan činjenicom da su se na tom

području izmjenjivale države, politički režimi i sustavi (Gruber 1924 prema Šantić, 2000: 153). U nastavku slijedi kratki pregled ključnih trenutaka u političkom razvoju Istre:

1. **Antika:** Istra je bila naseljena u antičko doba, a područje su oblikovali Rimljani. Rimsko Carstvo imalo je značajan utjecaj na regiju, a grad Pula je bio važan regionalni centar.
2. **Srednji vijek:** Tijekom srednjeg vijeka, Istra je bila pod vlašću različitih feudalnih gospodara, uključujući mletačku Republiku. Ovo razdoblje obilježeno je čestim promjenama vlasti i dinastija.
3. **Venecija i Habsburška Monarhija:** Tijekom 15. i 16. stoljeća, Istra je prešla pod vlast Mletačke Republike, a potom pod Habsburšku Monarhiju. Ovaj period karakteriziraju promjene granica i političkih sustava. Istra je od sredine devetnaestoga do početka dvadesetoga stoljeća postala poprištem sraza dvaju nacionalnih pokreta – talijanskog *Risorgimenta* i ilirskog pokreta, odnosno hrvatskoga narodnog preporoda (Ashbrook 2008: 31-3 prema Raos, 2014c: 36).
4. **Talijansko razdoblje:** Nakon Prvoga svjetskog rata, Istra je postala dio Kraljevine Italije prema odredbama iz Rapalla. Ovaj period trajao je do kraja Drugog svjetskog rata.
5. **Socijalistička Jugoslavija:** *Pazinskim odlukama* iz rujna 1943. Istra je uključena u Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju. U razdoblju od gotovo pedeset godina socijalističke Jugoslavije, Istra je doživjela političke promjene i bila je dio Hrvatske, koja je bila jedna od republika u sastavu Jugoslavije.
6. **1990-e i suvremeno razdoblje:** Početkom devedesetih godina, Istra je svjedočila političkim promjenama koje su uključivale traženje autonomije i regionalnog identiteta. Istarski demokratski sabor (IDS) postao je značajna politička snaga koja je naglašavala istarske specifičnosti.

Razvijenost regije, otvorena granica, blizina Italije kao pristupne točke suvremenoj Europi, relativna odvojenost od uočenih kriznih žarišta u bivšoj Jugoslaviji te početak demokratskih procesa uzrokovali su političko oblikovanje očuvanja istarskih specifičnosti tijekom devedesetih godina. IDS se istaknuo kao politička opcija koja je najbolje artikulirala te specifičnosti, a rezultati svih dosada provedenih izbora, kao i istraživanja provedena tijekom proteklog desetljeća u Istri, potvrđuju važnost regionalne identifikacije kao faktora izbornog

uspjeha (Šantić: 2000: 153). Danas je Istra dio Hrvatske, a politički pejzaž i identitet regije i dalje se oblikuju sukladno regionalnim potrebama i političkim događanjima.

6 ETNIČKI SASTAV ISTRE I POJAM „ISTRIJANSTVA“

Istarska se županija prema brojnim karakteristikama svojega stanovništva uvelike razlikuje od drugih županija, odnosno od ostatka zemlje (Raos, 2014c: 36). Etnički sastav Istarske županije može se opisati kao prilično heterogen. Položaj Istre u odnosu na ostatak Hrvatske odaje dojam izoliranosti i odvojenosti, koji proizlazi iz geografski slabe povezanosti istarskog poluotoka s kopnom. Sve te karakteristike pogoduju stvaranju specifične političke kulture, ali i specifičnog političkog identiteta (Raos, 2014c: 36). U Istri su prisutne različite etničke zajednice, a glavnu populaciju čini hrvatsko stanovništvo. Istra kao specifična regija posjeduje snažniji identitet u odnosu na ostatak Hrvatske. Što se tiče etničkog sastava Istarske županije, važno je naglasiti da jedino u Istarskoj županiji Hrvati čine manje od tri četvrtine stanovništva.

Tablica 1: Odnos broja stanovništva i regionalnog izjašnjavanja u razdoblju od 1991. do 2021.

Broj stanovnika u Istri		1991.	2001.	2011.	2021.
	HRVATI		135 170 (57,7%)	148 328 (71,9%)	142 173 (68,33%)
SLOVENC		3 671 (1,6%)	2 020 (1%)	1 793 (0,86%)	1 515 (0,78%)
TALIJANI		15 627 (6,7%)	14 284 (6,9%)	12 543 (6,03%)	9 784 (5,01%)
ISTRIJANI		37 654 (16,1%)	8 865 (4,3%)	25 203 (12,4%)	10 025 (5,13%)

Izvor: DZS, 2021.

Istarski identitet u političkom se smislu razvija devedesetih godina prošlog stoljeća i formira nasuprot središnje vlasti (Ashbrook, 2011; Raos, 2014a). Ashbrook (2011) tvrdi da je on utemeljen na povijesno-kulturnim specifičnostima ali i na suprotstavljanju nacionalnim tendencijama. Raos (2014a: 90-91) tvrdi da se istrijanstvo konstituira kao otpor nacionalnoj koncepciji i centralizmu: „Regionalistički diskurs o istrijanstvu temelji se na tvrdnji da istrijanski identitet izvire iz snažne povezanosti domaćeg stanovništva s istarskim tlom i njegovim hibridnim kulturnim i jezičnim naslijeđem, tako da istrijanski identitet ne može imati ekskluzivno hrvatski, talijanski ili slovenski karakter, već je to amalgam svih tih identiteta na poseban, istarski način, koji spaja Srednju Europu i Mediteran, no isključuje Balkan.“ Istarska županija, dakle mnogo odudara od drugih županija u Hrvatskoj, ne samo prema etničko-konfesionalnima već i prema ekonomskim pokazateljima, zbog čega je IDS na raspolaganju imao „materijala“ za stvaranje svojeg političko-identitetskog narativa o Istri kao zasebnoj regiji (Raos, 2014b: 38).

Naziv „Istrijan“ dijalekatski je oblik naziva Istranin, te je proizišao iz talijanskog jezičnog utjecaja (Blagonić, 2012: 113). Pojam „Istrijan“ u 1980-im godinama gotovo je politički nevidljiv, no u 1990-ima kada biva uveden u politički diskurs, gubi na svojoj bezopasnosti (Blagonić, 2012: 111). Naime, 1990-ih godina pojam „Istrijan“ preuzima regionalistički Istarski demokratski sabor i postupno ga monopolizira (Blagonić, 2012: 113). Preuzimajući pojam „Istrijan“ na lokalnom političkom tržištu, IDS stječe dodatnu prednost u borbi za prevlast nad Istrom (Blagonić, 2012: 13). Kako Banovac (1997: 44) navodi, „istrijanstvo“ možemo opisati kao pojam koji se spominje u programskim deklaracijama IDS-a još od 1991. godine te je pojam oko kojeg su se pojavila mnoga politička sporenja, naime tim se pojmom usko opisuje povezanosti za zavičaj, odnosno regiju Istru. Budući da se, Istra u većini slučajeva naglašava kao regija, a ne kao županija. Te kao regija, slovi kao višetnička, višekulturna i višejezična zajednica (Raos, 2014b: 38). Ova opažanja sugeriraju da ključ uspjeha IDS-a na području Istre ne proizlazi iz radikalizacije, već iz jasnog izražavanja procesa regionalne identifikacije. Ovaj pristup, na koji većina političkih stranaka nije obraćala pozornost ili ga čak ignorirala u kontekstu Istre, čini se ključnim elementom IDS-ovog uspjeha (Banovac, 1996: 286). Tijekom devedesetih, što će kasnije biti dodatno objašnjeno, pojmu „Istrijan“ htjela se oduzeti legitimnost, te su ta prevrtanja simbolizirala natjecanje između centra (Zagreb) i periferije (regije Istre) pri čemu se periferija optuživala za autonomaštvo i separatizam. Cocco (prema Ashbrook, 2011), smatra da se radi o regionalnom suprotstavljanju promoviranom nacionalizmu na državnoj razini. Godine 1993., Franjo Tuđman je u jednom od svojih govora u Hrvatskom saboru naglasio rastuće tendencije oblikovanja „posebnog istarskog identiteta“ kao osnove autonomizma. Optužbe o autonomizmu i mogućem odvajanju Istre od Hrvatske gotovo su neprekidno bile aktivne u hrvatskoj javnosti tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća (Blagonić, 2012: 116). S predsjednikom Franjom Tuđmanom slagao se i Nevio Šetić, prema kojemu „istrijanstvo“ u 1990-ima je oživljeno kao nacionalna ili nadnacionalna, a ne zavičajna kategorija (Šetić, 2003: 78). U razvoju regionalnog identiteta, IDS je poticao upotrebu izraza „Istrijani“ umjesto „Istrani“, poticao neslaganje dijela stanovništva Istre s konceptom HDZ-a o integralnom i unitarnom nacionalnom identitetu te konačno monopolizirao istarski regionalni kulturno-povijesni identitet, pretvarajući ga u uspješan politički identitet na izborima (Blagonić, 2012: 113-114). No, korištenje pojma „Istrijan“ popratila su ekspanzionistička nastojanja iz Zagreba da se taj pojam zamjeni pojmom „Istranin“ što je IDS, ali i stanovništvo Istre odbijalo. Vrlo je važno naglasiti kako se mnogi stanovnici Istre, odnosno deklarirani Istrijani ne smatraju manje Hrvatima zato što su Istrijani. Tome svjedoče i stihovi poznatog

istarskog kantautora Alena Vitasovića iz pjesme „ Ja san Istrijan“ koji kažu: „Buon giorno, dobar van dan, ja pišen se Istrijan, ma mirno morete spat aš nisan manje Hrvat“.

Stajališta tri predsjednika IDS-a o regionalnom izjašnjavanju stanovnika Istre, odnosno „istrijanstvu“:

Ivan Jakovčić: „Kako će se tko izjašnjavati to je naravno osobna stvar. Trendovi su ipak malo drugačiji. Naime, 2001. godine građani Istre su se izjasnili kao Istrijani u većem broju, ali i 12,11% je ogroman broj. Smatram da se tu nalaze ljudi koji su u miješanim situacijama u životu, nisu samo u pitanju Hrvati, nego su u pitanju i Talijani i Slovenci. No, ipak Talijani se ipak izjašnjavaju kao Talijani jer je to ipak i za njih bolje zato što je teško za očekivati da će Istrijani biti priznati kao manjina. Radili smo na tome, no naravno nije bilo razumijevanja s niti jedne strane, ali ako brojka ostane tako visoka trebat će u svakom slučaju nešto napraviti. Međutim, mislim da je dobro da su se građani izjašnjavali nacionalno, bilo da su to Talijani, Hrvati, Srbi, Bošnjaci, jer to upravo pokazuje koliko je Istra zapravo multietnička. Izjašnjavanje kao Istrijan dodatna je potvrda snažne multietničnosti Istre.“

Boris Miletić: „Ne bih rekao da ako se izjasnite kao Istrijan, da samim time niste Hrvat. To je dakle osjećaj regionalne pripadnosti. Pogledamo li samo kratku povijest Istre, u zadnjih 200 godina se promijenilo šest različitih vlasti, dakle povijest nas je naučila tome da se držimo svojega. Mislim da se prema tome ljudi više osjećaju da pripadaju samoj regiji Istre, nego bilo kojoj vlasti koja se nalazi na tom prostoru, ali to ne znači da regionalna pripadnost umanjuje nacionalnu. Mislim da bi čak postotak Istrijana na popisima stanovništva bio i veći kada bi postojala definirana mogućnost da se netko tako izjasni, te kada bi ljudi bili sigurni da će se ta njihova regionalna pripadnost uvažiti, jer prije se to baš i nije uvažavalo. Kada bi se netko deklarirao Istrijanom, često bi to spadalo pod rubriku neopredijeljeni te se to često povezivalo i sa jugoslavenstvom. Dakle, meni je opredjeljenje kao Istrijan logično i realno jer ljudi koji ovdje žive najbolje to i razumiju i teško je to za objasniti nekome tko ne živi ovdje. Prema mom mišljenju posljednji popis stanovništva nije baš najbolje odrađen, ja razumijem da je bila i pandemija koronavirusa, i da je falilo popisivača te da su dolazili ljudi i iz drugih dijelova Hrvatske, no oni opet nisu razumjeli što znači opredijeliti se kao Istrijan i nisu razumjeli dinamiku našeg života ovdje“.

Dalibor Paus: „Mislim da broj ovisi o tome da li se poduzima nekakva akcija u prepopisno razdoblje, ali taj broj naravno varira od popisa do popisa te nema jasnog trenda dali taj broj konstantno pada ili raste. Ovisi naravno i o medijskoj prezentaciji te teme. Ono što bih želio

reći da je u Istri jak regionalni identitet bez obzira da li se oni na popisu stanovništva izjasne kao „Istrijani“ ili ne. Upravo to dokazuje da smo mi „Istrijani“ ponosni na svoje specifičnosti, ali kod nas je to možda više naglašeno nego u ostalim regijama Hrvatske. Ponekad je i izjašnjavanje kao „Istrijan“ iskaz revolta prema centralnoj vlasti u Zagrebu, jer jednostavno ako Vam netko nešto zabranjuje, na taj način pokazujete otpor prema autokratskim oblicima vlasti“.

7 POČETCI IDS-A 1990-IH GODINA

Osnivači IDS-a potekli su iz redova Udruženja obrtnika koje se kasnih osamdesetih godina sastajalo u Puli (Raos, 2014b: 32). Prije formalnog osnivanja IDS, osnivači Josip Komparić i Ivan Pletikos 7. prosinca 1989. stupaju u fuziju sa Savezom za napredak Istre koji vode Ivan Pauletta, Elio Martinčić i Mario Sandrić te stvaraju novi IDS. Budući da je u to vrijeme službeno još postojala Socijalistička i Federativna Republika Jugoslavija, te je Hrvatska bila u njezinom sastavu kao jedna od socijalistički republika, stranka se formalno nije mogla osnovati. IDS je formalno osnovan nakon što je uveden višestranački sustav i nakon legaliziranja političkih stranaka.

Istarski demokratski sabor (IDS) osnovan je 14. veljače 1990. godine u Puli kao politička stranka koja predstavlja ključnu političku snagu u Istri. Osnivači stranke bili su predstavnici intelektualne elite, ali i šire zajednice, koji su se zalagali za autonomiju Istre i očuvanje njezinih kulturnih i jezičnih specifičnosti. Osnivanje IDS-a u 1990-ima bilo je odgovor na promjene koje su se događale u političkom okruženju, posebice raspad bivše Jugoslavije. Krajem 1980-ih i početkom 1990-ih, politički pejzaž na prostoru bivše Jugoslavije prolazio je kroz značajne promjene. Rastući nacionalizam, sukobi i razdor u državi potaknuli su regije, uključujući i Istru, na traženje autonomije. Osnivanje IDS-a označava važan trenutak u političkom pejzažu regije, budući da je stranka postavila svoje temelje na specifičnostima istarske kulture, povijesti i identiteta. Osnutak IDS-a odražavao je želju stanovnika Istre da imaju političku opciju koja će zastupati njihove interese, posebice u kontekstu autonomije, očuvanja jezičnih prava, i promicanja kulturnih specifičnosti Istre. Trojezični naziv stranke – Istarski demokratski sabor (hrvatski), *Dieta democratica istriana* (talijanski) i Istarski demokratski zbor (slovenski) – sâm po sebi odražavao je multikulturalnost i regionalnu povezanost stranke. Osnivanje IDS-a označilo je početak političkog angažmana koji je bio usmjeren prema stvaranju pozitivnog političkog okvira, razvoju regije, te očuvanju i promicanju identiteta Istre unutar šireg konteksta parlamentarne demokracije. Stranka je, od samog početka, naglašavala važnost suživota

različitih kultura i jezika unutar istarskog prostora, te se zauzimala za političku autonomiju koja bi bolje odražavala specifičnosti ove regije unutar državnog okvira.

Ivan Pauletta, koji je prvotno registrirao IDS unutar bivšeg Socijalističkog saveza radnog naroda (SSRN), brzo se našao u konfliktu s prvim predsjednikom Republike Franjom Tuđmanom zbog svojih ideja o federalnom ustroju zemlje i autonomnom položaju Istre. U to vrijeme, zahtjevi za decentralizacijom i autonomijom u novoj hrvatskoj vlasti tumačeni su kao prikriveni talijanski iredentizam i prijetnja nacionalnom jedinstvu, posebice tijekom zaoštavanja situacije tijekom raspleta jugoslavenske krize, Domovinskog rata te otcjepljenja takozvane SAO Krajine. Prvi predsjednik IDS-a, prema vlastitim riječima, dobrovoljno je napustio čelno mjesto u stranci i istodobno je napustio stranku. 1993. godine, ponovno se pridružio IDS-u kao njezin zastupnik u Županijskom domu, izražavajući sklonost ulozi „pozadinca“. No, istovremeno je izjavio kako danas IDS doživljava kao „trgovačku stranku“ (Nacional, 7. kolovoza 2007.), što je neizravna kritika njegovom nasljedniku, Ninu Jakovčiću (Raos, 2014b: 32).

Strankom je upravljao savjet od 15 članova i izvršni odbor od 9 članova. Prvi predsjednik stranke bio je Ivan Pauletta do kraja 1990. godine kada ga je zamijenio Elio Martinčić. Ivan Pauletta u politiku je ušao 1982. godine kao zastupnik obrtnika u Vijeću udruženog rada Sabora SR Hrvatske. Početkom 1988. počeo je pisati članke o društvenim temama za istarske i riječke novine. Nakon obnašanja funkcije predsjednika IDS-a 1990. godine, 1991. otišao je u Italiju gdje je radio kao fizički radnik. Vratio se 1993. godine te bio izabran kao zastupnik IDS-a u tada novoosnovanom Županijskom domu Sabora RH. Nakon tog mandata, 1997. se povukao iz aktivne politike. Bio je snažan zagovornik visoke autonomije Istre, što je jasno izraženo u njegovom projektu „Zemlja Istra“, predstavljenom 1998. godine, međutim taj projekt nikada nije zaživio, što je dovelo do raznih medijskih napada na Pauletta (Istrapedia.hr, 2024).

Na prvoj skupštini IDS-a 7. srpnja 1991. u Medulinu donesena je Programska deklaracija IDS-a te je kao treći predsjednik izabran Ivan Nino Jakovčić. Ivan Nino Jakovčić na toj poziciji je bio 23 godine do 25. Izbornog sabora IDS 14. veljače 2014. kada je kao jedini kandidat predsjednik IDS-a postao Boris Miletić. Boris Miletić funkciju predsjednika IDS-a obnašao je 7 godina do 11. rujna 2021. kada je tu funkciju kao jedini kandidat preuzeo Dalibor Paus na 34. Saboru IDS-a u Poreču.

7.1 Programska deklaracija IDS-a (7. srpnja 1991.)

Programska deklaracija Istarskog demokratskog sabora (IDS) predstavlja temeljni dokument stranke koji definira njezine osnovne ciljeve, vrijednosti i političke smjernice. U samom uvodu *Programske deklaracije* navodi se kako je IDS politička organizacija odnosno stranka koja je osnovana na tradiciji europskih parlamentarnih demokracija. IDS opisuje sebe kao neovisnu i autohtonu političku stranku osnovanu na „percepciji i obnovi pozitivnih tradicija parlamentarne demokracije na području Istre i njezinih otoka“. Nadalje, navodi se kako je nastanak stranke uvjetovan potrebom ravnopravnog uključivanja građana Istre i istarskih otoka u tekuća i buduća gospodarska i politička zbivanja na prostoru Republike Hrvatske, Republike Slovenije, Republike Italije, ali i Europe. Samim time, navodi se cilj IDS-a, a to je da stranka svojim djelovanjem u sklopu višestranačkog sustava koji se primjenjuje od osnutka samostalne Republike Hrvatske, potiče i razvija posebnosti i bogatstva Istre kao regionalnog entiteta koji je oblikovan na osebujnom etničkom, gospodarskom i kulturnom bogatstvu i posebnosti.

U prvom poglavlju ističe se kako je osnovno načelo Istarskog demokratskog sabora liberalizam. Dakle, IDS se zalaže za načelo građanskog suvereniteta jer ono omogućuje očuvanje dobrih odnosa i tolerancije među svim etničkim grupama koje nastanjuju područje Istre. IDS se zalaže za nacionalnu, vjersku i spolnu ravnopravnost svih građana koji nastanjuju područje Istarske županije. Također, zalaže se i za poštivanje temeljnih sloboda i prava čovjeka, a to su sloboda mišljenja, sloboda govora, javnog istupanja i udruživanja u političke i druge zajednice. Stranka naglašava kulturni pluralizam Istre te podržava očuvanje i promicanje jezičnih i kulturnih posebnosti regije. Trojezični naziv stranke odražava multikulturalni identitet Istre.

U drugom poglavlju o regionalizmu ističe se da je IDS regionalna stranka koja djeluje na području Istre i istarskih otoka, a državno teritorijalno je to područje razdijeljeno između republika Hrvatske, Slovenije i Italije. No, u kontekstu regionalizma, ali i IDS-a kao regionalne stranke važno je naglasiti kako IDS odbacuje sva posezanja za promjenom granica i prekrajanjem današnjih teritorijalnih podjela u regiji, ali istovremeno se protivi bilo kakvom smanjenju propusnosti današnjih granica. IDS promiče načelo zavičajnosti, suprotstavljajući se nacionalnom distingviranju u Istri. Ova orijentacija odražava se u politici stranke prema povijesnom i etničkom kontekstu regije.

Treće poglavlje govori o istrijanstvu koje je vrlo bitna stavka samog IDS-a, ali i stanovnika Istre. O samom pojmu istrijanstva i njegovoj posebnosti bilo je rečeno na početku ovog rada. Istarski demokratski sabor smatra da nacionalne države ne mogu istovremeno uspješno rješavati

pitanja lokalne i regionalne uprave i samouprave i rješavati globalnu državnu i svjetsku problematiku. Čime ovo direktno ukazuje na to da je jedan od glavnih ciljeva IDS-a decentralizacija Hrvatske i davanje veće autonomije regijama o čemu će kasnije u tekstu biti detaljnije objašnjeno. Prema tome, IDS odbacuje svaki centralizam, uključujući i onaj istarski pri čemu se zalaže za ravnomjeran razvoj unutar regije Istre.

Nadalje, što se tiče pravnog poretka IDS traži i zalaže se za to da unutrašnji ustroj država na čijem teritoriju IDS kao stranka djeluje, da bude kompatibilan zapadnoeuropskim zemljama koje se temelje na regionalizmu.

Ekonomija, kao sljedeće poglavlje vrlo je bitna stavka budući da je cilj IDS-a bogato društvo, odnosno bogata regija, što Istra u današnje vrijeme uistinu jest. Dakle, IDS se zalaže za princip ravnopravnosti svih oblika vlasništva, slobode tržišta i nesmetan protok roba, rada i kapitala. Budući da je Hrvatska 1. siječnja 2023. stupila u Schengen ova je stavka programske deklaracije IDS-a gotovo u potpunosti ispunjena budući da se Istra nalazi na tromeđi Hrvatske, Slovenije i Italije te su sada sve tri države članice Schengena. Također, vrlo je važno naglasiti i turizam koji je osnova istarske regionalne ekonomije s ogromnim potencijalom. IDS u je svojoj programskoj deklaraciji 1991. godine smatrao da je moguće kreirati poseban Istarski identitet, posebice prehrambenih proizvoda. Ova je ideja u današnje vrijeme gotovo u potpunosti ispunjena budući da su istarski poljoprivredni proizvodi kao što su istarski pršut, istarsko maslinovo ulje, istarska malvazija, istarski teran i mnogi drugi postali svjetski prepoznati brandovi. Također, o ovome detaljnije će biti rečeno kasnije u ovom radu.

Istarski demokratski sabor već je devedesetih godina razmišljao o ekologiji i zalagao se za princip „održivog razvoja“ što je danas gotovo svakodnevna tema.

Što se tiče demilitarizacije, IDS je tih ratnih devedesetih godina zalagao se za potpunu demilitarizaciju Istre te smatrao kako je najbolja politika – mir. Istra je imala značajnu ulogu tijekom Domovinskog rata (1991.-1995.), posebice u kontekstu promjene vojnih i političkih dinamika u regiji. Nakon završetka Domovinskog rata, Istra se ističe kao jedinstvena regija koja nije prošla kroz intenzivne ratne sukobe poput drugih dijelova Hrvatske. Važno je naglasiti kako je Istra bila svjedokom humanitarne krize koja je proizašla iz ratnih događaja u susjednim područjima. Mnogi izbjeglice, uključujući i one iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, i Slovenije, tražili su sklonište u Istri tijekom rata. Upravo zbog toga Istra je i danas prepoznata kao multietnička, multinacionalna, multikonfesionalna regija koja se zalaže za izrazitu toleranciju svih rasa, nacionalnosti i vjera. Demilitarizacija bila je vrlo važna stavka tih godina budući da

je Istarski poluotok bio prepun bivših vojnih kompleksa i baza koje sežu još iz doba Austro-Ugarske monarhije, pogotovo područje Pule budući da je Pula bila glavna ratna luka Monarhije. Velik broj bivših vojnih baza i postrojenja pretvorene su u civilne svrhe tijekom procesa demilitarizacije i mirne reintegracije krajem 1990-tih i početkom 2000-ih godina. Ova demilitarizacija uključivala je konverziju vojnih prostora u gospodarske, kulturne ili druge civilne svrhe. Kroz proces mirne reintegracije, vojna prisutnost u Istri smanjena je na civiliziran način. Vojska je povukla svoje snage, a vojna infrastruktura prilagođena je civilnim potrebama.

IDS je u svojoj *Programskoj deklaraciji* posvetio poglavlje i vjeri. Kao što je ranije spomenuto, regija Istra je poznata po multietničnosti. IDS smatra kršćanstvo važnim atributom formiranja istarske kulturne posebnosti, dakle zalaže se za očuvanje i slavljenje vjerskih svečanosti koje su postale kulturna baština stanovnika Istre. Ali, važno je naglasiti da IDS podržava sekulariziranu državu i ističe važnost vjerskih sloboda u skladu s demokratskim načelima.

Što se tiče dvojezičnosti i trojezičnosti, Istra predstavlja integralnu trojezičnu regiju. IDS se pritom zalaže za dvojezičnost u javnom životu, a posebno ističe obavezno učenje talijanskog u školama gdje se nastava odvija na hrvatskom ili slovenskom jeziku. Dakle, stranka naglašava kulturni pluralizam Istre te podržava očuvanje i promicanje jezičnih i kulturnih posebnosti regije. Samim time trojezični naziv stranke odražava multikulturalni identitet Istre.

Važno je naglasiti i poglavlje o Istarskoj baštini čime IDS izričito traži vraćanje arhivskog blaga iznesenog legalnim ili nelegalnim putem iz ovog područja.

Što se tiče imigracijske politike, IDS je mišljenja da prednost kod useljavanja na područje Istre imaju osobe koje su iz Istre i istarskih otoka odselile kao politički i/ili ekonomski emigranti te njihovi potomci i rodbina. Također, u *Programskoj deklaraciji* je navedeno kako će svakom doseljeniku biti omogućeno da njeguje vlastite etničke i kulturne posebnosti. U današnje vrijeme svjedočimo također dolasku velikog broja strane radne snage u Istru, no programi njihovog uspješnog i aktivnog uključivanja u svakodnevni život zajednice još uvijek nisu započeli te je to vrlo goruća i aktivna tema kojom se političari na području Istre svakako trebaju pozabaviti.

Ukratko rečeno, IDS u svojoj *Programskoj deklaraciji* postavlja svoj primarni cilj kao „promicanje i obnavljanje pozitivnih tradicija parlamentarne demokracije na području Istre i njezinih otoka“. Također, naglašava potrebu poticanja svih specifičnosti ovog područja kao regionalnog entiteta, ističući posebnosti u etničkom sastavu, gospodarstvu i kulturi. IDS se

zalaže za „načelo zavičajnosti“, protivi se nacionalnom distingviranju u Istri iz povijesnih razloga, podržava vjerske slobode u sekularnoj državi te zagovara dvojezičnost kao osnovni princip komuniciranja. Također, ističe važnost posebnog gospodarskog napretka Istre (Jović, 1992: 181). Dakle, programska deklaracija IDS-a, temeljena na ovim kratko izloženim i objašnjenim načelima, služi kao smjernica za djelovanje stranke u političkom prostoru i oblikuje politički identitet IDS-a unutar istarskog konteksta.

7.2 Rovinjske deklaracije - 3. travnja 1994.

Na dan 23. travnja 1994. godine, u Rovinju, održana je sjednica Istarskog demokratskog sabora koja je rezultirala donošenjem *Rovinjskih deklaracija*. Ove deklaracije značajne su za političku povijest Istre i IDS-a te su odražavale ključne političke i društvene okolnosti tog vremena. Povijesni kontekst tog vremena govori o tome da se Istra u to vrijeme suočavala s mnogim izazovima povezanim s procesom mirne reintegracije područja koja su bila pod privremenom okupacijom. IDS je igrao ključnu ulogu u tom procesu, zastupajući interese Istre i zalažući se za njezinu autonomiju. *Rovinjske deklaracije* potvrđuju IDS-ovu posvećenost očuvanju i jačanju istarske autonomije unutar Hrvatske. Stranka se zalagala za posebno priznavanje Istre kao regije s vlastitim specifičnostima. Kako se i u samom tekstu *Rovinjskih deklaracija* navodi „Istra je povijesna pokrajina čija je osnovna osobitost plurietničnost i međuetnička tolerancija“. IDS je naglasio važnost očuvanja multikulturalnog identiteta Istre, uključujući jezična i kulturna prava talijanske i slovenske manjine. Deklaracije su potvrđivale IDS-ovu predanost dvojezičnosti i poštovanju prava manjina. Stranka se zalagala za političku i gospodarsku samostalnost Istre unutar Hrvatske. Stranka je isticala potrebu da Istra ima određenu mjeru autonomije kako bi bolje odražavala svoje specifičnosti. Unutar deklaracije navedeno je i to da Županija Istarska ima zakonodavno tijelo čiji je naziv Istarski sabor – *Dieta Istriana*, a koje je sastavljeno od 40 fiducijara. Izvršno tijelo Županije Istarske trebala je činiti Vlada Županije Istarske koju bira zakonodavno tijelo. Također, Županija Istarska imala bi i svojeg Predsjednika kojeg bi biralo zakonodavno tijelo – no, ove ideje iz *Rovinjskih deklaracija* nikada nisu zaživjele na području Istarske županije. *Deklaracije* su također naglašavale važnost suradnje s drugim regijama unutar Hrvatske kako bi se postigao ravnotežniji regionalni razvoj. Također, IDS je izražavao otvorenost prema suradnji s talijanskim i slovenskim regijama te je podržavao jačanje međunarodnih veza u cilju poticanja regionalnog razvoja i suradnje. *Rovinjske deklaracije* su predstavljale reafirmaciju osnovnih političkih načela IDS-a koje su donesene u *Programskoj deklaraciji*, no u ovom slučaju uključujući veći stupanj autonomije jer se deklaracija naziva – *Deklaracija o Autonomnoj Županiji Istarskoj*. Nadalje, drugi dio

deklaracije čini i *Deklaracija o Euroregiji Istri* čime Euroregiju Istru definira kao transgraničnu regiju čije područje je sastavni dio Hrvatske, a njezino se središte nalazi u Poreču. IDS je tada naveo da se Euroregija Istra osniva radi koordiniranog i sveobuhvatnog društvenog, gospodarskog, poljoprivrednog, kulturnog i prostornog razvoja Istre.

7.3 Simboli IDS-a

Istarski demokratski sabor (IDS) kao politička stranka ima određene simbole koji predstavljaju njezin identitet.

Slika 1: Logotip IDS-a i dvojezični naziv

Izvor: ids-ddi.hr, 2024.

7.3.1 Naziv

Kada se pred javnošću Istre interpretira ime Istarski demokratski sabor ukazuje se na nastavljanje tradicije Istarskog sabora iz 1861. godine i tako se stvara slika nekadašnjeg i današnjeg branitelja stanovništva Istre (Tomaić, 2018: 87). IDS se često identificira svojim trojezičnim nazivom: Istarski demokratski sabor (hrvatski), *Dieta democratica istriana* (talijanski) i *Istarski demokratski zbor* (slovenski). Ova trojezičnost naglašava multikulturalnost Istre i poštovanje prema različitim jezičnim zajednicama u regiji. Dakle, novi Istarski sabor, zamišljen prema IDS-u, predstavlja institucionalizirano političko tijelo sastavljeno od Hrvata, Slovenaca i Talijana koji bi predstavljali Istru iz triju država prema tome dolazi i trojezičan naziv IDS-a (Tomaić, 2018: 89).

7.3.2 Simbolika koze

Tijekom 10. ili 11. stoljeća kada su ovom dijelu Europe korišteni grbovi kao simboli, tadašnji Istrijani zadržali su kozu kao znak Istre (Tomaić, 2018: 89). Samo podrijetlo grba koze seže vjerojatno još u daleko vrijeme antičkog Rima, no moglo bi imati i drugačije ishodište koje se

povezuje s ilirskim plemenima Histra i Liburna koje je obitavalo na prostoru Istre i Liburnije. Dakle, koza je u antičkoj Istri bila korisna i obožavana životinja. Važno je naglasiti i da je grb Istre s kozom najstariji hrvatski grb, no grb Istre nije zastupljen u prvim grbovnicama. Kako su dosadašnja istraživanja pokazala, grb Istre prvi je objavio Pavao Ritter Vitezović u svome djelu *Stemmatographia sive armorum Illyricorum delineatio, descripto et restitutio*, objavljenom i tiskanom u Zagrebu 1701. godine. No, kako je Istra stoljećima sve do 19. stoljeća bila podijeljena između Austrije i Venecije ipak se o općeistarskom grbu ne može govoriti (Tomaić, 2018: 90). Nadalje, lik koze su istarski Hrvati smatrali izrazitim simbolom talijanizacije koji su upotrebljavali iredentisti i fašisti (Blagonić, 2012: 448). No, uspostavom samostalne Republike Hrvatske grb s kozom vratio se u Istru i Zagreb nakon 45 godina. Istarski grb s kozom istican je i kao talijanski nacionalni simbol, osobito u doba Austrije. Nakon pada Italije, 8. rujna 1943., pokušavajući uspostaviti vezu s Istrom, NDH je na Kastavštini osnovala domobransku jedinicu koja je kratko postojala i čiji su vojnici kozari nosili simbol koze kao svoju oznaku (Tomaić, 2018: 91). Istarski grb, koji se koristi kao simbol Istarske županije u Republici Hrvatskoj, sastoji se od nekoliko elemenata koji odražavaju povijesne, kulturne i prirodne karakteristike Istre. Likovno rješenje grba, što ga je usvojila Županijska skupština 1. srpnja 2002. godine, temelji se na jednom od povijesnih grbova Istre iz 19. stoljeća. Predložak za to rješenje u plavom zlatni jarac s crvenim rogovima i papcima – preuzet je iz knjige austrijskog heraldičara Karla- Linda *Städte-Wappen von Österreich-Ungarn*, koja je tiskana u Beču 1885. godine. Zastava je vodoravna plavo-zelena dvobojnica s grbom u sredini. Plava boja simbolizira istarsko nebo i more, a zelenilo unutrašnjost Istre (Zpuiz.hr, 2024).

Koristeći grb, često u obliku stiliziranog lika koze, IDS je značajno doprinio svojoj identifikaciji kao stranke povezane s kozom, simbolom Istre, čime je postigao snažnu povezanost s regionalnim identitetom. Statut Istarskog demokratskog sabora u članku 4. definira znak IDS-a: „IDS ima znak koji se sastoji od bijele kružnice na zelenoj podlozi; u kružnicu su pravilno raspoređene u kutove zamišljenog jednakostraničnog trokuta i bijelom bojom profilno ucrtani likovi triju koza, okrenute ka lijevoj strani znaka. Na obodu kružnice ispisan je puni trojezični naziv IDS-a“, iako je trojezični naziv kasnije prešao u dvojezični, bez slovenskog naziva. Tri stilizirane koze jasno se ističu u amblemu IDS-a, a predstavljaju Istru u tri države: Hrvatskoj, Sloveniji i Italiji. čineći ih prepoznatljivim vizualnim elementom u političkim i propagandnim aktivnostima stranke (Blagonić, 2004: 450). Kao jedan od predizbornih slogana IDS-a možemo navesti, „Ne budimo ovce, glasajmo za kozu“, nije samo izraz duhovitosti. Na dubljoj razini, ovaj slogan ima cilj stvaranja višeznačnosti, gdje podrška „kozi“ zapravo označava podršku

IDS-u, odnosno Istri. Ovaj slogan potiče razmišljanje o političkoj simbolici i povezanosti između podrške stranci i identiteta Istre (Blagonić, 2004: 451). Prednost IDS-a u takvom diskursu proizlazi iz mnogostrukosti značenja koja koza ima u političkom kontekstu: ona ne samo da simbolizira IDS, već i Istru i Istrijane. U knjizi *Politika i politikanstvo u Istri* aluzijom na poslovicu „Ako laže koza, ne laže rog” koristi se visokopozicionirani HDZ-ov član Vladimir Šeks dovodeći u pitanje vjerodostojnost IDS-a: “Treba li ponašanje koze protumačiti tako da se posebna pozornost obrati na rog?” (Šeks, 1999: 14.), da bi, nešto dalje, govoreći o IDS-ovom zalaganju za dvojezičnost, ne propustio spomenuti IDS-ovo prisvajanje koze: ”onda dolazimo i do nekakve mjere za stvarnu tvrdoću onoga kozjega roga što ga vrhuška jedne od istarskih političkih snaga ekskluzivno svojata.” (Šeks, 1999: 16).

8 IDS U VRIJEME IVANA JAKOVČIĆA

Ivan Jakovčić je hrvatski političar rođen 2. ožujka 1957. godine u Poreču, Istra. Njegova politička karijera obuhvaća različite funkcije, a posebno je bio istaknut kao dugogodišnji lider Istarskog demokratskog sabora. Ivan Jakovčić rođen je u obitelji s poljoprivrednom tradicijom što je obilježilo njegov čitav život. Nakon završene osnovne i srednje škole u rodnom gradu, studira u Zagrebu gdje 1980. stječe diplomu na ondašnjem Fakultetu za vanjsku trgovinu Sveučilišta u Zagrebu. Nakon što je diplomirao i odslužio vojni rok, prvo radno iskustvo stječe u kemijsko-tekstilnoj industriji „Pazinka“ gdje je bio zadužen za poslove dizajna, marketinga i izvoza zidnih tapeta te se dokazuje kao osoba koja umješno stvara inozemne kontakte. Pruža mu se prigoda da kao mlad čovjek putuje i upoznaje poslovne ljude u Sjedinjenim Državama i ondašnjemu Sovjetskom Savezu. Godine 1987. odlazi u Austriju, rodnu zemlju pokojne majke, gdje osniva uvozno-izvozno poduzeće za trgovinu kartonskom ambalažom i strojevima za grafičku industriju (Raos, 2013: 31).

Ivan Jakovčić učlanio se u IDS 19. siječnja 1991. godine, uključio se u dvanaesti ogranak porečke podružnice koji je osnovan u gradskoj mjesnoj zajednici „J. Rakovac“ gdje je odmah i izabran za predsjednika tog ogranka, u intervju provedenom za ovaj diplomski rad, izjavio je kako se učlanio u stranku upravo zbog programa koji mu je bio jako blizak. Također, ispričao je kako je kada je krenula demokracija u Hrvatskoj, prvo je razmišljao o učlanjenju u HSLS budući da je liberal po uvjerenju te je njegov razrednik iz srednje škole, Mate Maras, bio jedan od osnivača HSLS. No, na kraju se ipak odlučio za IDS budući da mu je program Istarskog demokratskog sabora bio puno bliži.

Ivan Nino Jakovčić postao je predsjednik stranke IDS 7. srpnja 1991. godine na prvoj skupštini IDS-a u Medulinu. Budući da je stranku vodio u prvim godinama osnutka samostalne Republike Hrvatske, a ujedno i ratnim godinama u intervjuu je otkrio kako je u to vrijeme bio poseban izazov voditi IDS. Naime, otkrio je i kako u jednom trenutku nisu u predsjedništvu imali kvorum budući da je većina članova predsjedništva IDS-a bila na ratištu te nije mogla doći na sastanak predsjedništva. Ivan Jakovčić nadalje je u intervjuu istaknuo kako su u to vrijeme bile vođene različite bitke za demokraciju na više frontova. Također, smatrao je vrlo važnim spomenuti da je najveći odaziv na ratište bio upravo iz Istre, jer su Istrijani, članovi IDS-a, ali i simpatizeri smatrali da je njihova dužnost braniti Hrvatsku. Prisjetio se i nekih frustrirajućih trenutaka, jednog protesta u Pazinu gdje su majke protestirale protiv odlaska u rat njihovih sinova. Jakovčić kaže kako je IDS radio sve što je bilo u njegovoj moći i slao pomoć na ratište mladićima. Također, napominje da je IDS maksimalno sudjelovao u tome da Domovinski rat bude čist i da ne bude ratnih zločina. Nadalje, 1992. izabran je u Hrvatski sabor. Na pitanje o tome kako je usklađivao obveze predsjednika stranke i saborskog zastupnika odgovorio je: „Veoma je logično da je u parlamentarnoj demokraciji predsjednik stranke ujedno i saborski zastupnik. Tako da i sada očekujem da će IDS na sljedećim izborima koji će biti uskoro, da će predsjednik stranke koji nije u saboru, biti naš čelni čovjek na listi i kandidat za sabor. Zato što ne možeš voditi politiku od doma, teško je biti načelnik ili župan, i voditi nacionalnu politiku i biti u parlamentu. Novi čovjek kao što sam ja bio 1991. mora ući u parlament i voditi politiku nacionalne stranke, jer IDS je nacionalna stranka s istarskim predznakom, ali od nacionalnog značaja i naravno da je meni mjesto bilo u Hrvatskom saboru.“.

Pod vodstvom Ivana Jakovčića, IDS je oblikovao specifičan politički identitet temeljen na lokalnoj i regionalnoj kulturi Istre. Pitanja regionalizacije i decentralizacije uvijek su bila od veće važnosti od sudjelovanja u izvršnoj vlasti i održavanja koalicije na lijevom centru. Jakovčić je usredotočio svoj politički pristup na artefakte i sentimente lokalne kulture, koje je pažljivo povezao i nadogrudio kako bi stvorio poticajnu platformu za uspješno političko djelovanje.

Tijekom devedesetih godina, vođa stranke zalagao se za stvaranje euroregije Istre koja bi obuhvaćala i slovenski dio Istre. Jakovčić tijekom devedesetih sve više naglašava želju za članstvom u Europskoj uniji i europski identitet Istre. Kombinacija istrijanstva i europejstva za posljedicu je imala to da je pod njegovim vodstvom stranka imala inovacijsku ulogu na hrvatskoj stranačkoj pozornici – prvi su otvorili teme multikulturalizma, višejezičnosti u javnom prostoru, održivog razvoja te prekogranične suradnje kao temelja europskih integracija.

Kako se i sam zalagao za proeuropske politike 90-tih godina, u intervjuu je istaknuo kako se je u Hrvatskom saboru zalagao za ideju Hrvatske kao članice Europske unije. Ivan Jakovčić također smatra kako je Istra imala veći „europski osjećaj“ od ostatka Hrvatske i oduvijek je vodila proeuropsku politiku te je naglasio kako je Istarska županija postala postala prva članica Skupštine europskih regija iz Hrvatske 1994. godine, što se dogodilo za vrijeme njegovog mandata predsjednika vodeće stranke u Istarskoj županiji – IDS-a. Upravo je Jakovčić postao ključna osoba u promicanju jadranske, sredozemne i alpsko-jadranske suradnja, ali i europeizacije Istre i Hrvatske. Od 1994. Ivan Jakovčić je bio član Glavne skupštine europskih regija (*Assembly of European Regions*, AER). Ivan Jakovčić kao predsjednik IDS-a je u AER-u od 1998. do 1999. bio predsjednik Komisije II, a od 1999. do 2000. predsjednik Komisije A za suradnju Istoka i Zapada. Od 2003. do 2007. bio je zamjenik predsjednika AER-a, od 2006. do 2008. pridruženi član Predsjedništva Skupštine europskih regija, a danas je njegov počasni član. Godine 2004. Jakovčić je sudjelovao u osnivanju Instituta europskih regija (*Institut der Regionen Europas* – IRE) kao okvira za prekograničnu suradnju. Jedan od važnijih Jakovčićevih projekata regionalne suradnje jest stvaranje Jadranske euroregije 2006. kojoj je postao predsjednik. Iste godine IDS postaje članom ELDR-a, Europske liberalne, demokratske i reformističke stranke, frakcije u Europskom parlamentu koja okuplja europske stranke s liberalnim predznakom. Unatoč pripadnosti različitim stranačkim obiteljima, Jakovčić je aktivno poticao suradnju s vojvođanskom regionalističkom strankom – Ligom socijaldemokrata Vojvodine (LSV). Ta je suradnja kulminirala bratimljenjem IDS-a i LSV-a u Poreču 2012. godine. Jakovčić je primio državna odlikovanja u čak tri zemlje – Hrvatskoj, Austriji i Italiji.

8.1.1 Zastupnik, ministar i župan

Jakovčić je redovito osvajao saborske mandate. Dužnost zastupnika obnašao je od 1992. do 1999. i početkom 2000. godine, prije nego što je prešao na poziciju ministra u novoformiranom Ministarstvu europskih integracija (današnje Ministarstvo vanjskih i europskih poslova) u prvom Račanovu kabinetu. Ispričao je i anegdotu kako je zapravo postao ministar europskih integracija, naime, „kada sam na sastanku šesterke prije izbora 2000. godine tražio da podijelimo odgovornost, to jest funkciju u Vladi, jer je bilo očito da ćemo pobijediti na izborima, onda sam ja jasno rekao da bih želio biti ministar europskih integracija i bilo mi je drago čuti da je Dražen Budiša, tadašnji predsjednik liberala rekao: „Pa da Nino, ti si najbolji za tu funkciju!“ i Račan se sa time odmah složio.“ Unatoč sudjelovanju u izvršnoj vlasti, Jakovčiću i IDS-u, Istra, te pitanja regionalizacije i decentralizacije, uvijek su bili važniji od održavanja odnosa u koaliciji lijevog centra. Nakon koalicijskih i ideoloških nesuglasica s

premijerom Račanom, Jakovčić u ljeto 2001. napušta poziciju ministra, čime IDS istupa iz vlade. Unatoč tome, ostaje dijelom vladine većine u Saboru. Nakon izlaska iz vlade, Jakovčić se kandidira na lokalnim izborima te postaje istarski župan, zamjenjujući stranačkog kolegu Stevu Žufića koji je obnašao tu funkciju u prethodnom mandatu (1997-2001). Kao župan, Jakovčić se posvećuje profiliranju Istre u europskim i jadranskim okvirima. Aktivno doprinosi formiranju četveročlane koalicije lijevog centra (Kukuriku) koja, pod vodstvom predsjednika SDP-a Zorana Milanovića, preuzima vlast početkom prosinca 2011. Međutim, poput cijele stranke, uvijek održava određenu distancu od koalicijskih partnera kad su u pitanju teme lokalnog, istarskog značaja koje bi mogle kompromitirati njega i IDS pred vlastitim biračima. (Raos, 2013: 33).

Ivan Jakovčić je bio istarski župan od 2001. do 2013. godine. Tijekom svog mandata, posvetio se razvoju i promociji Istre kao prosperitetne i turistički atraktivne regije. Njegovo vodstvo bilo je usmjereno prema jačanju lokalne ekonomije, poticanju turizma te unapređenju infrastrukture i kvalitete života stanovnika Istre. Jakovčić je poduzimao korake za poticanje gospodarskog rasta u Istri, ruralnog razvoja te poljoprivreda je podignuta na najveći mogući nivo. Fokusirao se na raznolikost ekonomije, potičući poljoprivredu, turizam te razvoj malih i srednjih poduzeća. Kao svoje najveće uspjehe u vrijeme vođenja stranke IDS i Istarske županije, Jakovčić navodi brendiranje istarskih proizvoda – maslinovog ulja, istarskog pršuta, malvazije i terana. Što se tiče turizma, uspješno je promovirao Istru kao turističku destinaciju. Kroz marketinške strategije, poticao je dolazak turista, što je pridonijelo ekonomskom napretku regije. Prilikom dolaska na vlast, naglasio je da je ocjena smještajnih kapaciteta u Istarskoj županiji bila je 2-3 zvjezdice, no ta je ocjena sada i za vrijeme njegovog mandata podignuta na 4-5 zvjezdica. Jakovčić smatra da je njegovom uspjehu pridonijelo poglavarstvo i kabinet koji je surađivao sa njime – „Veljko Ostojić i Darko Lorencin bili su članovi mog poglavarstva, a kasnije su bili ministri turizma samo to govori koliko je odličan tim bio s kojim sam radio i surađivao“. Aktivno je sudjelovao u provedbi infrastrukturnih projekata, uključujući izgradnju cesta, poboljšanje prometne povezanosti te unapređenje energetske učinkovitosti. Kao najveće uspjehe navodi osnivanje Sveučilišta u Puli, Trgovačkog suda u Pazinu, te obnova pulske bolnice. Mnoge od tih projekata Jakovčić je ostvario upravo zato što je bio spreman na suradnju i s tradicionalnim političkim suparnicima, primjerice s bivšim premijerom Sanaderom. Nadalje, što se tiče suradnje sa Zagrebom i Vladama koje su u to vrijeme bile na vlasti rekao je kako su odnosi sa vladajućima uvijek bili korektni, unatoč oprečnim stavovima. Jakovčić je održavao suradnju s ostalim lokalnim vlastima u Hrvatskoj, ali je istovremeno zadržavao autonomiju i

fokus na specifičnostima Istre. Također, iskorištavao je sredstva Europske unije kako bi financirao različite projekte u Istri. Ovo je bilo posebno važno s obzirom na njegovu orijentaciju prema europskim integracijama. Kroz svoj mandat kao župan, Jakovčić je zadržao politički utjecaj u regiji i bio je prepoznat kao ključni politički akter u Istarskoj županiji.

8.1.2 Eurozastupnik

Na izborima za Europski parlament 2013. godine, s odobrenjem IDS-a, Ivan Jakovčić predstavio se s vlastitom kandidacijskom listom grupe birača. Ta lista osvojila je 3,84% glasova na nacionalnoj razini. Godinu kasnije, na novim izborima za Europski parlament, Ivan Jakovčić ponovno je predstavljao IDS kao dio koalicijske liste SDP-a, HNS-a, IDS-a, HSU-a i SDSS-a. Koalicijska lista osvojila je četiri zastupnička mjesta, a Jakovčić je postao zastupnik kao zamjenik europskog povjerenika Nevena Mimice. Povjerenik Mimica je također bio izabran kao zastupnik u Europskom parlamentu, ali je nespojivost tih dužnosti rezultirala Jakovčićevim preuzimanjem mandata. Ivan Jakovčić je obnašao dužnost zastupnika u Europskom parlamentu nakon što je Hrvatska postala članicom Europske unije 2013. godine te je bio u 8. parlamentarnom sazivu. Kroz svoj mandat, Jakovčić je aktivno sudjelovao u europskim političkim procesima te zastupao interese Republike Hrvatske i regije Istre na europskoj razini. Kao euro-zastupnik smatrao je da je vrlo aktivan, što su dokazali i koeficijenti mjerenja aktivnosti zastupnika, aktivno zalagao za politike koje utječu na Republiku Hrvatsku, ali i Istarsku županiju. Kao zastupnik iz regije s jakom poljoprivrednom i ribarskom tradicijom, Jakovčić se zauzimao za interese hrvatskih poljoprivrednika i ribara u europskim politikama. Aktivno je sudjelovao u raspravama o gospodarskim pitanjima, promičući suradnju između europskih zemalja te potičući inicijative koje bi doprinijele ekonomskom razvoju. Nastojao je jačati suradnju između Republike Hrvatske, posebice Istre, i Europske unije. Sudjelovao je u raspravama o europskim integracijama i političkim procesima unutar EU-a. Posebnu pozornost posvećivao je zaštiti i promicanju kulturne baštine Istre na europskoj razini, naglašavajući njezinu važnost za europsku kulturnu raznolikost. Sudjelovao je u relevantnim odborima Europskog parlamenta, kao što su Odbor za regionalni razvoj, Odbor za poljoprivredu i ruralni razvoj te Odbor za ribarstvo.

Tablica 2: Usporedba proeuropskih i neeuropskih sadržaja za koje se IDS zalaže.

PROEUROPSKI PROGRAMSKI SADRŽAJI IDS-A	NEEUROPSKI SADRŽAJI IZ PROGRAMA I POLITIČKE PRAKSE IDS-A
Europski humanizam i liberalizam	Posebnost Istre kao regionalnog prostora i regionalnog entiteta
Združivanje s demokratskim subjektima europske i svjetske civilizacije	Posebnost duhovnog i gospodarskog razvoja
Regionalizam	Naglašen status posebnosti regija unutar središnje jedinice vlasti
Brisanje državnih granica u Europi	Zajednički nacionalni interes se "stavlja u zagrada", tj. zanemaruje
Stvaranje jedinstvenog europskog prostora i parlament europskih regija	Istrijanstvo kao specifična regionalna svijest slavensko-venecijanske kulture
Primjena europskih dokumenata za prava lokalnih i regionalnih zajednica	Isticanje i poistovjećivanje antifašističkih i komunističkih vrijednosti
Istra kao euroregija i transgranična regija	Ograničenje državnih ovlasti samo na obranu, vanjsku i unutarnju politiku, monetarni sustav i sudstvo
Istra kao multikulturalna i multijezična regija	Demilitarizacija regije
Istra kao most uključenja Hrvatske u Europi	Istra kao autonomna regija
Principi decentralizacije i supsidijarnosti u odnosu središnje i lokalnih vlasti	Autokratsko vladanje i poistovjećivanje istrijanstva i regionalne svijesti s regionalnom stranačkom pripadnošću
Stjecanje prava vlasništva nad nekretninama za strane državljane	Klijentelizam i korupcija kao izraženi modeli funkcioniranja vlasti i uprave
Vabljenje i dovođenje stranog kapitala i projekata	Konsocijacijski elementi obnašanja vlasti kroz veto-prava talijanske manjine

Izvor: Sošić, 2004: 184.

Pod njegovim vodstvom, IDS je postao i zadržao svoju dominaciju gotovo u svakom dijelu Istarske županije. Također, uspješno djeluje u većem dijelu Primorsko-goranske županije, posebice u Liburniji. Jakovčić je ostvario ključne strateške ciljeve svoje stranke, uključujući demilitarizaciju hrvatskog dijela istarskog poluotoka, uspostavu službene dvojezičnosti na razini županije te integraciju Istre u šire okvire prekogranične jadranske suradnje (Ashbrook, 2006: 635-639).

9 IDS U VRIJEME BORISA MILETIĆA

Boris Miletić rođen je 2. rujna 1975. godine u Puli. Osnovnu i srednju školu završio je u rodnom gradu. Godine 1999. stekao je zvanje diplomiranog ekonomista na Fakultetu ekonomije i

turizma „Dr. Mijo Mirković“ u Puli. Nastavio je svoje stručno usavršavanje 2001. godine na Cleveland State University u Sjedinjenim Američkim Državama, a potom i od 2007. do 2008. na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu i Ekonomskom fakultetu u Splitu. Svoju profesionalnu karijeru započeo je 2000. godine u Upravnom odjelu za gospodarstvo Istarske županije kao stručni suradnik-pripravnik. Od 2001. do 2004. zaposlio se u Istarskoj razvojnoj agenciji - IDA d.o.o. kao stručni suradnik, a zatim od 2004. do 2006. obnašao je funkciju izvršnog direktora i voditelja regionalnog ureda za Istru Hrvatske banke za obnovu i razvitak. Na tim pozicijama bavio se, između ostalog, kreditnim linijama za malo i srednje poduzetništvo, razvojem industrijskih i poduzetničkih zona u Istarskoj županiji, investicijama te međunarodnom suradnjom i projektima iz programa Interreg Europske unije. Aktivan u politici od studentskih dana, pridružio se Istarskom demokratskom saboru (IDS-DDI) 1996. godine. Bio je predsjednik Gradske podružnice IDS-a Pule od 2005. do 2006., potpredsjednik od 2010. do 2014., te predsjednik IDS-a od 2014. do 2021. godine. Od 2001. do 2005. godine obnašao je funkciju vijećnika u Skupštini Istarske županije, a od 2003. do 2005. bio je predsjednik Odbora za gospodarstvo, financije i proračun. Od svibnja 2005. godine izabran je u Gradsko vijeće Grada Pule, a od lipnja 2005. do svibnja 2006. bio je član Poglavarstva Grada Pule. Gradonačelnikom Grada Pule bio je od 2006. do 2021. godine, a od 2009. do 2021. obavljao je i funkciju predsjednika Turističke zajednice Grada Pule. Dana 11. lipnja 2021. stupio je na dužnost župana Istarske županije kao kandidat koalicijske liste IDS-DDI, Istarske stranke umirovljenika (ISU-PPI) i Zeleni savez – Zeleni. Od veljače 2022. godine nezavisan je župan. Također, od 2021. godine obnaša funkciju predsjednika Turističke zajednice Istarske županije. U tri saziva bio je zastupnik u Hrvatskom saboru (2008.-2011., 2015.-2016., 2016.-2018.). Osim političke karijere, bio je član Odbora za jamstva Konzorcija za jamstva „Istra 21“, član Nadzornog odbora Vodozaštitnog sustava Istre – Vodovod Butoniga, član Upravnog Vijeća Opće bolnice Pula, te član Nadzornog odbora tvrtke Brijuni Rivijera d.o.o. Povjerenstvo za odlučivanje o sukobu interesa sankcioniralo ga je zbog simultanog obnašanja dužnosti gradonačelnika i uloge člana Nadzornog odbora tvrtke Brijuni Rivijera od 2012. do 2014. godine, kao i zbog istovremenog primanja plaće za gradonačelničku funkciju te dodatnih naknada u razdoblju od 2011. do 2014. godine.

9.1.1 Gradonačelnik Pule

Boris Miletić bio je gradonačelnik Grada Pule od 2006. do 2021. godine. Tijekom svog dugogodišnjeg mandata kao gradonačelnik, Miletić je obnašao ključnu ulogu u upravljanju lokalnom samoupravom i vođenju razvojnih projekata u gradu. Boris Miletić fokusirao se na

razvoj grada Pule kroz različite projekte, uključujući infrastrukturne inicijative, urbanističke planove te poticanje gospodarskih aktivnosti. Pula je poznata turistička destinacija, a Miletić je radio na promicanju grada kao turističke atrakcije. Ojačao je turističku infrastrukturu i poticao kulturne manifestacije. Boris Miletić aktivno je sudjelovao u suradnji s drugim gradovima, posebice unutar Istarske županije, radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva i projekata. Nastojao je provoditi mjere usmjerene prema održivom razvoju, uključujući ekološke inicijative i projekte. Dakle, Miletić je u razdoblju od 2014. do 2021. u isto vrijeme obnašao funkciju gradonačelnika Pule i predsjednika IDS. Osvrnuvši se na pitanje može li se kvalitetno obavljati obje funkcije istaknuo je kako je to zapravo jako bitno i korisno budući da čelnik stranke mora imati nekakvu funkciju u izvršnoj vlasti kako bi ostvario veću vidljivost u javnosti. Također njegova nastojanja prilikom obavljanja obje funkcije bila su usmjerena na to da se više zaposle mladi i educirani ljudi, u intervjuu je naveo situaciju da kada je postao gradonačelnik sa 30 godina prosjek starosti u gradskoj upravi bio je 54 godine te je on bio najmlađi zaposlenik. Cilj mu je bio okrenuti mentalni sklop, „prva stvar na koju sam se tada fokusirao bila je ta da mi smo ovdje da služimo našim građanima i gospodarstvu“. Naglasio je kako je za obavljanje dvije funkcije istovremeno potrebna jako dobra organizacija, ali i velika podrška obitelji.

9.1.2 Župan

Boris Miletić stupio je na dužnost župana Istarske županije 11. lipnja 2021. godine. Izabran je kao kandidat koalicijske liste IDS-DDI, Istarske stranke umirovljenika (ISU-PPI) i Zeleni savez – Zeleni. Nositelj ove koalicije, Miletić je preuzeo ulogu župana s fokusom na vođenje regionalne administracije i zastupanje interesa Istarske županije. Kao župan, Boris Miletić imao je odgovornost vođenja županijske uprave te donošenje odluka koje se odnose na razvoj regije, gospodarstvo, infrastrukturu i ostale aspekte života stanovnika Istre. Njegovo vodstvo usmjereno je prema regionalnom razvoju, suradnji s lokalnim zajednicama te promicanju interesa Istre na različitim razinama vlasti. Boris Miletić napustio je stranku IDS 2022. godine.

9.1.3 Predsjednik IDS-a

Boris Miletić obnašao je funkciju predsjednika Istarskog demokratskog sabora (IDS) od 2014. do 2021. godine. Tijekom svog mandata na čelu stranke, aktivno je sudjelovao u oblikovanju političkog smjera IDS-a i predvodio stranku u regionalnim i nacionalnim političkim aktivnostima. Njegovo vodstvo obuhvaćalo je različite izazove, uključujući pitanja regionalnog razvoja, autonomije, te suradnje unutar stranačke koalicije. Kao predsjednik IDS-a, Boris Miletić nastojao je ojačati prisutnost stranke u Istarskoj županiji, ali i proširivati utjecaj na

nacionalnoj razini – „kao predsjednik stranke zalagao sam se da se maksimalno usmjerimo prema poduzetništvu, potporama, dakle to su određene politike, u smislu IT sektora, u smislu potpore poljoprivrednicima koji imaju svoje proizvode, maslinari, vinogradari.. Istra je danas jedan vrlo dobar i prepoznat brand. Uspjeh Istre prije svega leži u kulturi ljudi koji žive ovdje, ljudi koji su vrlo radišni i koji svojim znanjem doprinose razvoju“. Njegova politička karijera i vođenje stranke odražavali su angažman u promicanju interesa Istre te podršku europskim integracijama Hrvatske. Kao najveću promjenu prilikom dolaska na poziciju predsjednika IDS, Miletić u intervjuu provedenom u svrhu ovog diplomskog rada naveo je veću posvećenost organizacijskim jedinicama, „obišli smo apsolutno sve podružnice IDS-a, imali smo susrete ne samo sa našim članovima, nego i sa simpatizerima na način da smo imali otvorene tribine gdje su članovi stvarno mogli postaviti pitanja, od političkih pa do privatnih pitanja“. Miletić smatra kako je to bio veliki iskorak u odnosu na prijašnju vlast budući da je osjetio da je upravo ta promjena bila potrebna kako bi se ponovno osnažila vlast, prema njegovom mišljenju bilo je važno ponovno se povezati s ljudima i s terenom. U toku razgovora spomenuo je kako je bitno bilo dati prostora za djelovanje interesnim skupinama IDS-a – Klubu mladih IDS-a i Klubu žena IDS-a. Također, Miletić je istaknuo kako se on kao predsjednik stranke apsolutno zalagao za maksimalnu zastupljenost žena u izbornim ciklusima, ali i za rodnu ravnopravnost. Kao glavne izazove prilikom svog upravljanja IDS-om naveo je da je ponekad bilo teško upravljati velikim brojem članova, ali i gradova i općina u kojima je IDS bio na vlasti. U vrijeme njegovog dolaska na vlast u IDS-u istraživanja su pokazala prilično lošu percepciju građana prema stranci, naime prema njegovim riječima „ono sa čime sam se ja najviše nastojao boriti, jer su nam tako sva istraživanja pokazivala, da je u percepciji javnosti počela biti sve prisutna tema da bez iskaznice IDS-a ništa ne možeš, to apsolutno nije istina, ali percepcija je jedno realnost je drugo. Nastojao sam se maksimalno posvetiti upravo toj temi da pokušamo izbiti te nekakve predrasude o klijentizmu i korupciji. Ja ne mogu tvrditi da korupcije nije bilo. Stvarno sam nastojao odvojiti političke funkcije od posla, dakle, ukoliko se netko bavi nekim poslom, uredno plaća porez i sve ostalo, ali spajati političke funkcije sa nekim osobnim benefitom ili koristi, to je meni bilo neprihvatljivo“. Prilikom pokušaja promjene predrasuda među stanovnicima Istre, ali i članovima IDS rekao je kako je dolazilo i do otpora od strane dugogodišnjih članova.

9.2 Regionalizacija Istre

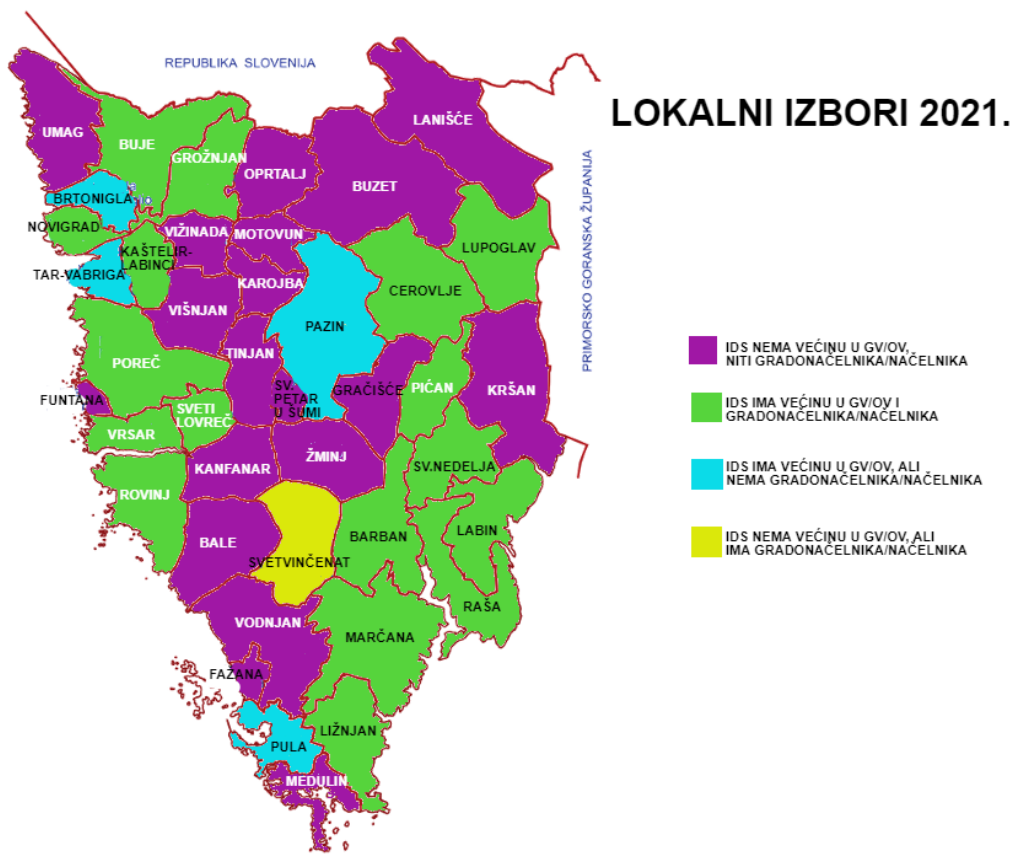
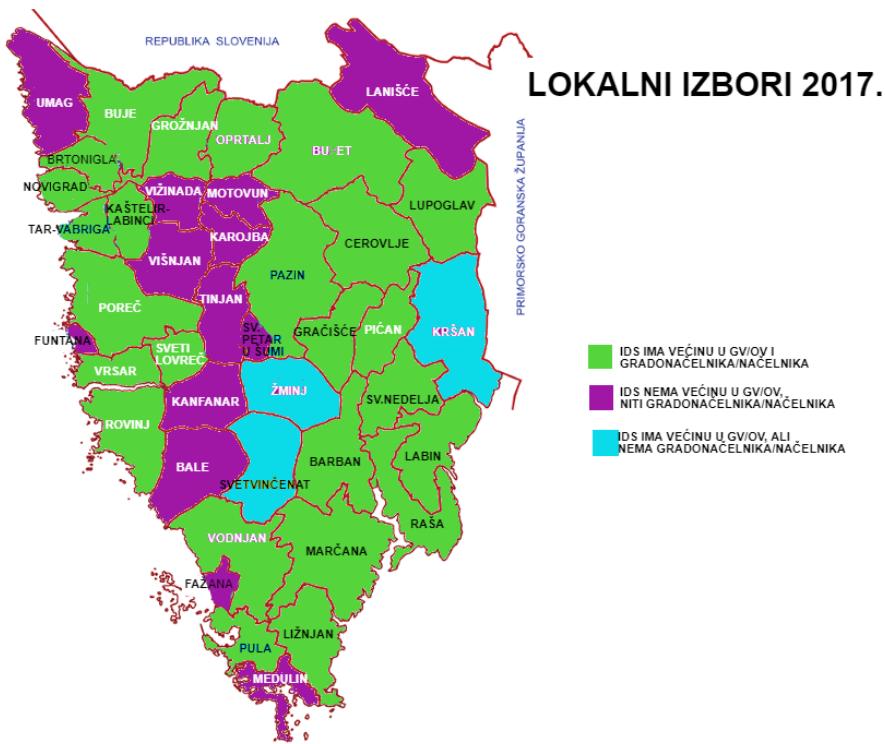
Na 26. radnom Saboru IDS-a u Pazinu 12. srpnja 2014. godine, Miletić je izjavio kako je cilj IDS-a, ali ujedno i njegov cilj davanje veće autonomije Istri i regionalizacija Hrvatske. Osvrnuvši se na tu izjavu prilikom intervjuja istaknuo je kako je Hrvatska previše centralizirana

zemlja te kako su ideju decentralizacije počele prihvaćati i centralističke stranke budući da su upravo te stranke devedesetih godina prošlog stoljeća osuđivale IDS zbog njihovih politika, ideja i ciljeva „ono što je IDS govorio devedesetih po pitanju decentralizacije, međunarodne suradnje i slično, tih je godina bilo proglašeno iredentizmom i ljudi koji su o tome govorili bili su proglašeni „izdajicama države“, a danas je sve to normalno. Danas i SDP i HDZ kao dvije centralističke stranke koje centraliziraju moć na Zagreb pričaju danas o decentralizaciji“. Miletić smatra kako bi Hrvatska trebala potražiti uzor u zapadnim zemljama prilikom formiranja politika i decentralizacije „treba spustiti ovlasti na regije da poput drugih europskih zemalja, kao što je Italija, Njemačka, Austrija, gdje regije imaju puno veće ovlasti i u smislu porezne politike, ali i upravljanja svojim područjem“.

9.3 „Loši“ izborni rezultati za IDS na lokalnim izborima 2021.godine

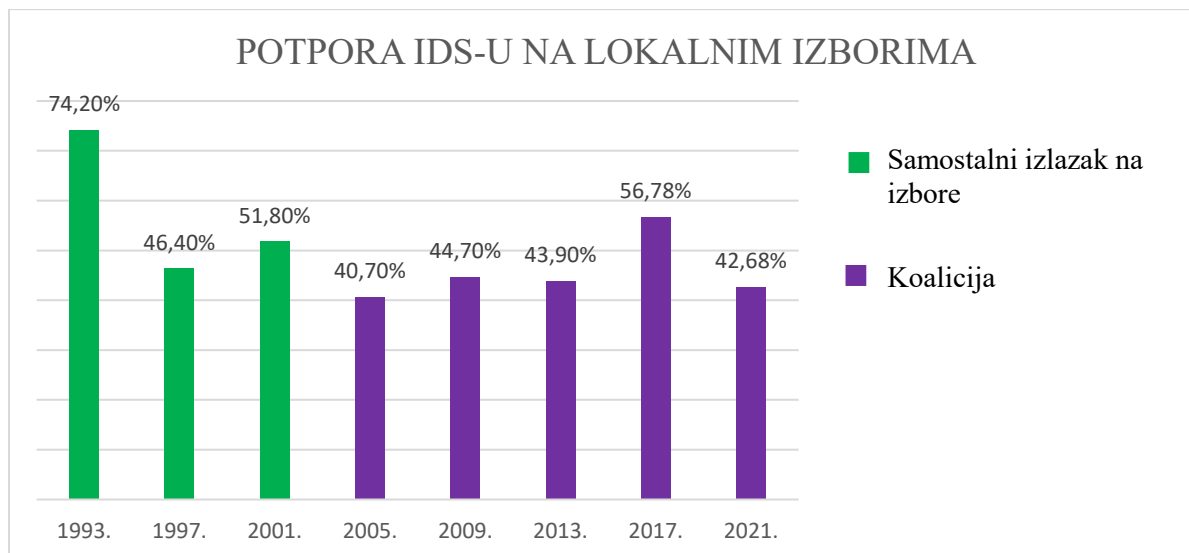
Istarski demokratski sabor je na lokalnim izborima 2021. godine, izgubio nekoliko važnih gradova i sredina. Naime, IDS je u drugom krugu lokalnih izbora izgubio mjesto gradonačelnika u gradu Pazinu kao sjedištu Županije, ali i u najvećem gradu Županije – Puli, također u odnosu na prijašnje izbore gdje su odnosili pobjedu u sredinama kao što su Oprtalj, Brtonigla i Gračišće, 2021. godine nije im pošlo za rukom. Kako sljedeće dvije karte prikazuju, IDS je u odnosu na lokalne izbore 2017. godine, izgubio gradonačelnike i načelnike u sljedećim općinama i gradovima: Buzet, Vodnjan, Gračišće, Oprtalj, Pazin i Pula. U odnosu na lokalne izbore 2017., IDS je izgubio većinu u gradskim ili općinskim vijećima u 7 općina/gradova. No, ipak je uspio zadržati većinu u gradskim/općinskim vijećima u nekim bitnim sredinama kao što su Pula, Pazin, Brtonigla, Tar-Vabriga. Također, u općini Svetvinčenat dogodila se specifična situacija, IDS je osvojio mjesto načelnika, no nije uspio ostvariti većinu u općinskom vijeću. U općini Kršan gdje je na izborima 2017. IDS uspio zadržati većinu u općinskom vijeću, na izborima 2021. većinu u općinskom vijeću je izgubio.

Slika 33: Prikaz općina i gradova u Istarskoj županiji i naokoli nakon lokalnih izbora 2017.

Slika 4: Prikaz općina i gradova u Istarskoj županiji nakon lokalnih izbora 2021.

Što se tiče potpore birača u Istarskoj županiji stranci IDS, taj se postotak tijekom godina nije drastično mijenjao. Posljednja bitna promjena bila je pad s 56,76% 2017. godine na 42,68% 2021. godine. Taj postotak prikazuje broj osvojenih glasova od ukupnog broja birača koji su izašli na izbore.

Slika 5: Grafički prikaz potpore IDS-u od 1993. do 2021. prema rezultatima lokalnih izbora

Izvor: DIP, 1993-2021.

Tablica 3: Broj vijećnika IDS-a u Istarskoj županiji u razdoblju od 1993. do 2021.

1993.	74,20%	35 vijećnika
1997.	46,40%	26 vijećnika
2001.	51,80%	28 vijećnika
2005.	40,70%	20 vijećnika – prvi put nema većinu, koalicija s SDP-om
2009.	44,70%	20 vijećnika – koalicija s HNS-om
2013.	43,90%	24 vijećnika – koalicija s HNS-om i Zelenima
2017.	56,78%	26 vijećnika – apsolutna većina – koalicija s HNS-om, HSLS-om, Zelenima, ISU-om
2021.	42,68%	23 vijećnika – većina u skupštini – koalicija s ISU-om i Zelenima (na razini županije) – Restart koalicija

Izvor: DIP, 1993-2021.

Nakon što je IDS na lokalnim izborima pretrpio veliki i ozbiljan udarac, predsjednik stranke Boris Miletić je tada svoj mandat predsjednika stranke stavio na raspolaganje Predsjedništvu.

9.4 Istupanje Borisa Miletića iz IDS-a

Boris Miletić istupio je iz stranke IDS 5. veljače 2022. godine, nakon što je bio član gotovo 26 godina. Naime, kao glavni razlog Miletićeveog istupanja iz IDS bio je stegovni postupak koji je

Predsjedništvo stranke 2022. godine htjelo pokrenuti protiv bivšeg predsjednika. Jutarnji list tada je prenio kako je glavni razlog pokretanja disciplinskog postupka bilo lažiranje anketa iz 2019. godine, naime na anketama su se nalazila imena odabranih ljudi koji su nosili liste i bili kandidati za gradonačelnike i načelnike te za ostale funkcije, prije svega u južnoj Istri. No, problem je nastao u tome što su navodno na tim anketama bili ljudi koji nisu dobro kotirali među biračima te upravo zbog tog propusta nekolicina bitnih članova stranke smatrala je kako je to razlog gubitka izbora 2021. godine.

IDS
Splitska 3
52100 Pula

Predmet: Istupanje iz članstva stranke

Poštovani,

temeljem članaka 9. i 10. Statuta IDS-a s današnjim danom 5. veljače 2022. godine istupam iz IDS-a.

Boris Miletić

Član IDS-a od 31.07.1996.

Slika 6: Pismo istupanja Borisa Miletića iz IDS-a.

Izvor: <https://web.facebook.com/borismileticpula>

Boris Miletić je tada na svojem Facebook profilu objavio status, koji prenosim u cijelosti, sa kojim je pokušao odgovoriti na pitanja građana i objasniti svoje razloge istupanja iz stranke. „Obzirom na prevelik broj upita građana, primljenih poruka i upita medija - fizički na sve nije moguće pojedinačno odgovoriti pa sam odlučio ovim putem objaviti sljedeće priopćenje:

IDS je godinama bio simbol progresivne i liberalne politike, simbol otpora primitivizmu. Izgradili smo naprednu zajednicu u državi koja se ne može pohvaliti s puno toga. IDS sada, na žalost, kreće drugim smjerom i mene je novi predsjednik, očito, prepoznao kao najveću prepreku tom političkom zaokretu. Žao mi je i nisam mogao niti sanjati da će IDS eliminirati ljude jer je kako čitam 'izostala suradnja s vodstvom stranke'. Sve ovo što sada čitam kao razloge zbog kojih me treba disciplinirati, nitko nije niti spomenuo na izvanrednom Saboru IDS –a u rujnu 2021. na kojoj je moje izvješće prihvaćeno jednoglasno, s jednim suzdržanim glasom. U trenutku kad sam preuzeo političku odgovornost za rezultate izbora i kad smo trebali o svemu

raspravljati, nitko nije rekao niti riječ, kao niti puno puta prije toga. Sve odluke u IDS-u, dok sam bio njegov predsjednik, uvijek je donosilo predsjedništvo stranke. Čitam sada da je to bio 'autokratski način vođenja stranke' na koji nitko, do jučer, nije imao prigovor. Danas, šest mjeseci kasnije, novi predsjednik stranke donosi odluku da me treba disciplinirati. Nakon izbora dao sam mandat na raspolaganje i preuzeo političku odgovornost za rezultat izbora. Predugo sam u politici da ne bih znao procijeniti da suradnja s ovakvim predsjednikom nije moguća. Osjećam tugu i gorčinu jer sada u IDS-u gledam ono što smo gledali u drugim strankama. IDS je jako dugo bio 'drukčiji od drugih', bolji i jači. Žao mi je što to više nije tako. Nakon četiri pobjede na lokalnim izborima, osvojena po tri saborska mandata na troje parlamentarnih izbora, osvojenih mjesta u Europskom parlamentu na dvoje europskih izbora i gotovo osam godina na čelu IDS-a koji je svo to vrijeme bio utjecajna i najjača hrvatska regionalna stranka, danas sam predao svoju ispisnicu iz IDS-a. S današnjim danom, nakon 29 godina i prvi put otkako postoje županije, IDS je izgubio istarskog župana. Novi predsjednik IDS-a sada ima priliku nesmetano pokazati što zna i može“ (Facebook.com/Boris_Miletic, 2021).

10 IDS U VRIJEME DALIBORA PAUSA

Dalibor Paus rođen je u Puli, 18. ožujka 1973. godine. Živi u mjestu Orihi, u Općini Barban. Diplomirao je matematiku na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu. Od 2008. do 2016., Dalibor Paus obnašao je funkciju ravnatelja Tehničke škole u Puli. Nakon toga, u razdoblju od veljače 2016. do lipnja 2017., obavljao je dužnost ravnatelja ustanove "Centar za istraživanje materijala Istarske županije - METRIS".

Dalibor Paus je stupio u politiku 2013. kao općinski vijećnik IDS-a u Barbanu te se iste te godine učlanio u stranku IDS. U intervju je otkrio kako se prije toga nije bavio politikom u užem smislu već je privatno budila interes u njemu. Istaknuo je: „Moja motivacija za ulazak u politiku bio je poziv koji sam osjetio jer smatram da čovjek ne bira poziv, već da osoba osjeti određeni poziv da se bavi nečime. U tom trenutku, nakon određenog iskustva i rada, kao ravnatelj i kao nastavnik, zaključio sam da mogu doprinijeti razvoju općine Barban, jer nisam bio zadovoljan načinom na koji je prethodna općinska vlast radila i funkcionirala.“ Nakon toga, preuzeo je funkciju predsjednika mjesnog ogranka IDS-a u Barbanu, te zahvaljujući njegovom predanom radu na terenu, IDS je s Pausom na čelu tima trijumfiraio na izborima 2017., osvojivši Barban koji je prethodno 20 godina bio biračka utvrda SDP-a, pobijedio je u drugom krugu s

56,36% glasova dugogodišnjeg načelnika Denisa Kontošića, Ponovno je izabran na novom mandatu 2021. godine, također u drugom krugu, pobijedivši s 58,63% glasova.

Na 34. Saboru IDS-a održanom 11. rujna 2021. u Poreču, Paus je izabran za predsjednika stranke, potvrđen aklamacijom 208 od 211 fiducijara Sabora, te postao peti predsjednik u povijesti IDS-a. U intervjuu provedenom za ovaj diplomski rad rekao je kako se odlučio kandidirati za predsjednika IDS-a i obnašati tu funkciju iz razloga što je smatrao kako može pridonijeti stranci i onome za što se stranka zalaže, naglasio je kako je dobio potporu gradonačelnika i načelnika u onim mjestima gdje je IDS na vlasti i gdje upravlja, „prepoznali su da bih ja mogao preuzeti tu funkciju, nakon 2021. gdje su postignuti malo lošiji rezultati na lokalnim izborima, prije svega u nekim važnim sredinama. Iako je važno naglasiti da rezultat nije bio značajno različit u odnosu na prethodne izborne cikluse“. Paus istaknuo je kako je podrška od strane građana Istre prema IDS-u već gotovo dva desetljeća ista te se kreće oko 41-42%. Što se tiče promjena unutar stranke, ali i problema istaknuo je: „Svaka organizacija, pogotovo kao što je stranka ima cijeli niz izazova i prepreka, prije svega organizacijskih, ali i funkcioniranja same strukture stranke. Jasno je da nakon 30 uspješnih godina su se možda zanemarile neke stvari jer je jednostavno dobro ide. Mislim da smo mi, budući da smo cijelo vrijeme imali podršku građana Istre, nismo dovoljno vodili računa o kadrovskoj politici i o stvaranju i formiranju mladih ljudi koji će u određenom trenutku preuzeti određene odgovornosti i funkcije. Možda smo malo zanemarili i utjecaj na nacionalnoj političkoj sceni, naš rad u Saboru bio je kvalitetan, ali možda nedovoljno vidljiv za naše ljude, odnosno žitelje Istarske županije. S time da smo zaista jedina stranka koja djeluje u Istri, ali i na nacionalnoj, pa i europskoj razini, jer se bavimo upravo temama koje su bitne za građane Istre. No, mislim da to nije bilo dovoljno vidljivo.“.

Dalibor Paus u intervjuu je istaknuo kako smatra da je Republika Hrvatska suviše centralizirana: „bez odobrenja vlasti u Zagrebu ne možete ništa važno infrastrukturno napraviti, dakle ovisni ste o centralnoj vlasti i mislim da to nije dobro i da koči rad i razvoj Republike Hrvatske. U tom kontekstu, naravno da se mi držimo pravila u postojećem zakonskom okviru i u postojećim uvjetima nastojimo maksimalno iskoristiti i napraviti za dobrobit naših građana te to pokazujemo kroz posljednja tri desetljeća“. Također, Paus je u intervjuu naglasio kako smatra da je Hrvatska sa trenutnom organizacijom gradova i općina, pa i županija, dosegla svoj maksimum te smatra da se zahtjeva neka promjena što se tiče decentralizacije te da se ovlasti moraju spuštati na niže razine vlasti. Rekao je kako: „Hrvatska ima jasno određene regije i smatram da bi se mogao uspostaviti kvalitetan novi sustav po uzoru na ostale europske zemlje

koje su na sličan način uređene. Mislim da kada bi Istra dobila još veće ovlasti da sama odlučuje o određenim pitanjima da bi se postigao još veći stupanj razvoja i boljitka za građane Istarske županije“. Kao najvažniju stvar istaknuo je kako IDS kao stranka želi biti tamo gdje se donose odluke koje se izravno tiču građana Istre, pri čemu je mislio na zastupnike u Hrvatskom saboru i Europskom parlamentu.

10.1 Parlamentarni izbori od 1992. do 2024.

Izbori za drugi saziv Zastupničkog doma Sabora Republike Hrvatske održani su 2. kolovoza 1992., a drugi saziv je konstituiran 7. rujna 1992. IDS je na parlamentarnim izborima nastupio u koaliciji sa Dalmatinskom akcijom (DA) i Riječkim demokratskim saborom (RiDS). Koalicija je ukupno osvojila 6 mandata, od kojih je 4 pripalo IDS-u (Mašić, 2011: 71). Izbori za treći saziv Zastupničkog doma Sabora Republike Hrvatske održani su 29. listopada 1995, a IDS je osvojio također 4 mandata kao i u prethodnom sazivu (Mašić, 2011: 72). Izbori za četvrti saziv Sabora održani su 3. siječnja 2000., po novom Zakonu o izbornim jedinicama te je konstituiran 2. veljače 2000. godine (Mašić, 2011: 74). IDS je osvojio četiri mandata, a IDS-ovi predstavnici bili su Valter Drandić, Damir Kajin, Valter Poropat, Dorotea Pešić-Bukovac. Izbori za peti saziv Sabora održani su 23. studenog 2003. (Mašić, 2011: 75). IDS je ponovno osvojio četiri mandata te je imao iste predstavnike u Hrvatskom saboru kao i u prethodnom sazivu (Mašić, 2011: 76). Izbori za šesti saziv Hrvatskog sabora održani su 25. studenog 2007, no konstituiran je tek 11. siječnja 2008. godine, čak 47 dana nakon održavanja izbora, IDS je osvojio tri mandata, a predstavnici su bili: Marin Brkarić, Damir Kajin i Boris Miletić. Izbori za sedmi saziv Hrvatskog sabora održani su 4. prosinca 2011., a Sabor je konstituiran 22. prosinca 2011., IDS je osvojio dva mandata, a zastupnici su bili Valter Boljunčić, Giovanni Sponza. Izbori za osmi saziv Hrvatskog sabora održani su 8. studenog 2015., no te je parlamentarne izbore obilježilo mnogo nesuglasica i problema, Sabor je konstituiran iz drugog pokušaja 28. prosinca 2015., no nakon samo pola godine Sabor je raspušten 15. srpnja 2016, godine, IDS je osvojio 3 mandata – Tulio Demetlika, Boris Miletić, Giovanni Sponza. Deveti saziv Hrvatskog sabora konstituiran je 14. listopada 2016. godine, IDS je osvojio 3 zastupnička mjesta, a zastupnici su bili Emil Daus, Tulio Demetlika, Giovanni Sponza. Deseti saziv Hrvatskog sabora konstituiran je 22. srpnja 2020. i raspušten 14. ožujka 2024. godine. Zastupnici IDS-a bili su Emil Daus i Katarina Nemet.

IDS je kao stranka aktivno sudjelovao u nacionalnim politikama od 90-ih pa sve do danas te je sudjelovao u svakom sazivu Hrvatskog sabora. Sljedeća tablica prikazuje broj mandata koje je IDS osvojio u Hrvatskom saboru od 1992. do 2020. godine.

Tablica 4: Broj mandata i imena zastupnika IDS u Hrvatskom saboru od 1992.-2024.

1992.	4	Dino Debeljuh, Elio Martinčić, Ivan Jakovčić, Ivan Herak
1995.	4	Dino Debeljuh, Luciano Delbianco, Damir Kajin, Ivan Jakovčić
2000.	4	Valter Drandić, Damir Kajin, Valter Poropat, Dorotea Pešić-Bukovac
2003.	4	Valter Drandić, Damir Kajin, Valter Poropat, Dorotea Pešić-Bukovac
2008.	3	Marin Brkarić, Damir Kajin, Boris Miletić
2011.	2	Valter Boljunčić, Giovanni Sponza
2015.	3	Tulio Demetlika, Boris Miletić, Giovanni Sponza
2016.	3	Emil Daus, Tulio Demetlika, Giovanni Sponza
2020.	2	Emil Daus, Katarina Nemet
2024.	2	Dalibor Paus, Loris Peršurić

Izvor: izbori.hr

Nadalje, što se tiče izbora za Europski parlament, IDS je gotovo od početaka hrvatskog članstva u Europskoj uniji, u Europskom parlamentu imao predstavnika iz svojih redova. Od 2014. do 2019. tu je dužnost obnašao Ivan Nino Jakovčić, o čijoj je ulozi i mandatu u Europskom parlamentu ranije detaljnije objašnjeno. Na izborima za Europski parlament 2019., IDS-ov kandidat i dotadašnji župan Istarske županije, Valter Flego postao je zastupnik u Europskom parlamentu te tu dužnost obavlja već gotovo 5 godina. Hoće li on nastaviti obavljati tu funkciju ili će ga zamijeniti netko drugi iz redova IDS-a, pokazat će izbori za Europski parlament koji se održavaju 9. lipnja 2024. godine.

10.2 Parlamentarni izbori 2024. godine

Parlamentarni izbori 2024. godine u Hrvatskoj bili su veoma turbulentni. Prilikom održavanja intervjua sa predsjednikom IDS-a, Daliborom Pausom, on je u studenom 2023. najavio koaliciju sa PGS-om, Fokusom i Reformistima Radimira Čačića. U toku predizbornih dogovora, bilo je mogućnosti i da IDS sudjeluje u koaliciji „Rijeke pravde“, no kada je predsjednik Republike Hrvatske, Zoran Milanović, najavio da će on biti sljedeći premijer te se uključio u izborni proces, IDS je odustao od suradnje s koalicijom „Rijeke pravde“ budući da je taj potez predsjednika Republike bio izvan njegovih ustavnih ovlasti te ga je Ustavni sud upozorio na kršenje ustava i zabranio mu sudjelovanje u izbornom procesu. Dakle, IDS je na parlamentarne izbore 2024. godine u VII. izbornoj jedinici izašao u koaliciji s PGS-om, Unijom, ISU-PIP-om, Socijaldemokratima, Reformistima, Demokratima i Laburistima te je osvojio 15,95% glasova, dakle od ukupnog broja birača koji su pristupili izborima, 211 123 (59,31%), osvojio je 32 728 glasova (Izbori.hr, 2024). Što znači da je koalicija u VII. izbornoj jedinici osvojila 2 mandata, najviše glasova s liste osvojili su Dalibor Paus i Loris Peršurić te će oni biti zastupnici IDS-a u

11. sazivu Hrvatskog sabora. Kako su Boris Miletić i Ivan Jakovčić u intervju izjavili, jako je bitno da je predsjednik stranke kao što je IDS, koja djeluje samo u Istarskoj županiji, bude i zastupnik u Hrvatskom saboru te se na taj način bori za boljitak regije Istre i njezinih stanovnika. Budući da će Dalibor Paus sada biti zastupnik, budućnost će pokazati kako će se snaći na novoj funkciji i u ulozi zastupnika. U svojoj izjavi za medije neposredno nakon izbora, predsjednik stranke Dalibor Paus istaknuo je da je gubitak mandata, između ostalog, djelomično uzrokovan i prekrajanjem izbornih jedinica. Naime, za osvajanje trećeg mandata u Saboru nedostajalo im je samo 79 glasova (Glasistre.hr, 2024). Nakon rezultata izbora, Paus je svoj mandat predsjednika stranke stavio na raspolaganje, no nije podnio ostavu kako je ranije sugerirao da bi to moglo biti opcija u slučaju neuspjeha na parlamentarnim izborima (večernjilist.hr). IDS je izgubio od koalicije „Rijeke pravde“ u: Barbanu (rodnom mjestu Dalibora Pausa i općini u kojoj je on načelnik), Bujama, Buzetu, Labinu, Puli, Rovinju, Umagu, Vodnjanu, Balama, Brtonigli, Fažani, Gračišću, Kanfanaru, Kršanu, Ližnjanu, Marčani, Medulinu, Motovunu, Raši, Tar-Vabrigi, Tinjanu, Vižinadi i Žminju. Od HDZ-a je izgubio u Lanišću i biračkoj utvrđi HDZ-a u Istri – Svetom Petru u Šumi. Većinu glasova IDS je osvojio u ovim gradovima/općinama: Novigrad, Pazin, Poreč, Cerovlje, Funtana, Grožnjan, Karojba, Kaštelir-Labinci, Pićan, Sveta Nedjelja, Sveti Lovreč, Svetvinčenat, Višnjan i Vrsar.

11 BUDUĆNOST IDS-A

IDS, kao ključna politička snaga u Istri, suočava se s brojnim izazovima i prilikama u svom nastojanju da oblikuje budućnost regije. IDS će morati nastaviti artikulirati svoju politiku regionalne autonomije kako bi osigurao zaštitu i promicanje interesa Istre unutar hrvatskog političkog sustava. Očekuje se da će stranka nastaviti zagovarati širok spektar autonomnih ovlasti, uključujući upravljanje financijama, obrazovanjem i kulturom. S obzirom na promjene u globalnoj ekonomiji i demografske trendove, IDS će se suočiti s izazovom osiguranja održivog gospodarskog razvoja u Istri. Stranka će trebati razviti politike koje potiču inovacije, diversifikaciju gospodarstva i stvaranje novih radnih mjesta kako bi osigurala prosperitet regije. IDS će i dalje biti ključni protagonist u očuvanju istarskog identiteta i bogatog kulturnog nasljeđa. Kroz potporu umjetnosti, kulturi i tradiciji, stranka će nastaviti promicati istrijanske vrijednosti i identitet kao važan dio lokalne zajednice. S obzirom na članstvo Hrvatske u Europskoj uniji, IDS će nastaviti igrati važnu ulogu u integraciji Istre u europske političke i gospodarske strukture. Kroz suradnju s europskim partnerima i aktivno sudjelovanje u europskim programima i inicijativama, stranka će promicati interese Istre na europskoj razini. S obzirom da se uskoro u Hrvatskoj održavaju izbori za europski parlament, IDS-ovu

kandidacijsku listu predvodi gospodin Valter Flego, koji je i u prethodnom mandatu europskog parlamenta bio zastupnik. Prema dosadašnjim njegovim uspjesima i pothvatima u Europskom parlamentu, postoji velika mogućnost da će osvojiti i drugi mandat. Nadalje, IDS će nastaviti zagovarati jačanje demokratskih institucija i vladavine prava u Istri i šire. Kroz transparentnost, odgovornost i participativne procese, stranka će doprinijeti izgradnji snažnog i stabilnog političkog sustava koji služi interesima svih građana. Na pitanje što misle kakva će budućnost biti za IDS, bivši predsjednici i sadašnji imali su veoma slične odgovore. Jakovčić tvrdi kako pozicija IDS-a u Istri nije oslabila, no izbori za Hrvatski sabor pokazali su suprotno budući da je IDS od koalicije „Rijeke pravde“ izgubio u velikom broju istarskih općina i gradova. Miletić također smatra da će IDS nastaviti svoj kontinuitet u Istri bez obzira na blagi pad na prethodnim lokalnim izborima. Mišljenje gospodina Pausa je također da će IDS zadržati potporu građana koju je i do sada imao, također smatra kako kada bi Istra kao regija dobila veće ovlasti da sama odlučuje o određenim pitanjima da bi se postigao još veći stupanj razvoja i boljitka za građane Istarske županije, te također da bi tada i potpora IDS-u kao stranci koja se zalaže za regionalni boljitak Istre i za veću decentralizaciju porasla. Budući da će Dalibor Paus sada biti i zastupnik u Hrvatskom saboru, postavlja se pitanje hoće li nastaviti obnašati sve dosadašnje funkcije (načelnik općine Barban i predsjednik IDS-a) uz svoje zastupničke obveze.

Budućnost IDS-a u Istri ovisit će o njegovoj sposobnosti prilagodbe novim izazovima i promjenama te o njegovoj predanosti zaštiti i promicanju interesa Istre i njezinih građana.

12 ZAKLJUČAK

Zaključak ovog istraživanja politike IDS-a od 1991. do 2023. godine ukazuje na važnu ulogu ove stranke u političkom i društvenom životu Istre, ali i šire. IDS je tijekom ovog razdoblja ostvario značajne političke uspjehe, preoblikujući politički krajolik regije i promovirajući autonomiju Istre unutar Hrvatske. Njegova politika bila je usmjerena na zaštitu interesa Istre, promicanje regionalnih vrijednosti, očuvanje jezične i kulturne baštine te ekonomski razvoj regije. Ključni elementi politike IDS-a bili su borba za široku autonomiju Istre, očuvanje bilingvalnosti, razvoj lokalne ekonomije i infrastrukture te promicanje suradnje s drugim regionalnim i europskim institucijama. Stranka je tijekom godina pokazala sposobnost prilagodbe političkim promjenama, održavajući stabilnost i kontinuitet u vođenju politike unatoč promjenama u vlasti na nacionalnoj razini.

Istraživanje politike IDS-a od 1991. do 2023. godine također je pokazalo da je ova stranka imala značajan utjecaj na oblikovanje javnog mnijenja i političkih procesa u Istri, te da je igrala ključnu ulogu u ostvarivanju političkih ciljeva regije. Međutim, istraživanje također ukazuje na izazove s kojima se IDS suočavao tijekom svog političkog puta, uključujući i promjene u političkom okruženju, unutarnje sukobe i pritiske nacionalnih političkih stranaka.

U konačnici, politika IDS-a od 1991. do 2023. godine predstavlja značajan primjer regionalne politike u Hrvatskoj i šire, ističući važnost autonomije, lokalne samouprave i regionalnog identiteta u suvremenom političkom kontekstu.

13 POPIS LITERATURE

Ashbrook, John (2006) Locking horns in the Istrian political arena: Politicized identity, the Istrian Democratic Assembly, and the Croatian Democratic Alliance. *East European Politics and Societies* 20(4): 622-658.

Ashbrook, John (2008) *Buying and selling the Istrian goat: Istrian regionalism, Croatian nationalism, and EU enlargement*. Bruxelles: Peter Lang.

Blagonić, Sandi (2012) Istrijani vs. Istrani: dihotomizacija nominalnih i virtualnih identiteta u procesu političke mobilizacije periferije. *Problemi sjevernog Jadrana* 11(1): 111-137.

Blagonić, Sandi (2004) „Ne budimo ovce, glasajmo za kozu“: aktualizirana povijest i simboli u procesu objektiviranja identiteta. U: Manin, M.; Dobrovšak, Lj.; Črpić, G. i Blagoni, R. (ur.): *Identitet Istre: ishodišta i perspektive*. Zagreb: Institut „Ivo Pilar“, Hrvatski institut za povijest, Centar za promicanje socijalnog nauka crkve HBK, Filozofski fakultet u Puli, 441-462.

Brancati, Dawn (2008) The origins and strengths of regional parties. *British journal of political science* 38(1): 135-159.

Cocco, Emilio (2010) Borderland mimicry: Imperial legacies, national stands and regional identity in Croatian Istria after the nineties. *Narodna umjetnost* 47(1): 7-28.

Jović, Dejan (1992) Regionalne političke stranke. *Društvena istraživanja* 1(1): 173-188.

Mašić, Barbara (2010) Stranačka struktura Hrvatskog sabora 1990.-2010. *Pravni* 44(89): 67-82.

- Palavra, Zoran (2021) Nacionalno i regionalno u Istri 1990-ih. Doktorska disertacija. Sveučilište u Puli. Fakultet filozofije.
- Raos, Višeslav (2013) Duga era jednog župana, poduzetnika i sommeliera. *Političke analize* 4(13): 31-35.
- Raos, Višeslav (2014a) Izborni uspjeh regionalističkih stranaka u Hrvatskoj i Srbiji. *Političke perspektive* 4(1): 57-82.
- Raos, Višeslav (2014b) Stvaranje regije Istre. *Političke analize* 5(17): 35-39.
- Raos, Višeslav (2014c) *Teritorijalnost i identitet: Istarski demokratski sabor i Sjeverna liga – komparativna analiza uspješnosti uspostave de facto teritorijalnosti*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
- Sošić, Mario (2004) Regionalne političke stranke i proeuropska orijentacija građana: Studija slučaja Istre. *Anali Hrvatskog politološkog društva* 1(1): 173-186.
- Stjepanović, Dejan (2015) Samoodređenje i multietnički regionalizmi na post-jugoslavenskom prostoru. *Politička misao* 52(1): 141-163.
- Šantić, Neven (2000) Politički aspekti društvenog razvoja Istre. *Revija za sociologiju* 31(3-4): 153-163.
- Šeks, Vladimir (1999) *Politika i politikanstvo u Istri*. Labin: Naši foji.
- Šetić, Neven (2003) *Istarski razgovori ili Prilog viziji razvitka modernoga hrvatskoga društva u Istri*. Zagreb: Profil international.
- Tomaić, Tatjana (2014) Povezanost istarskoga identiteta i Istarskoga demokratskog sabora: analiza programskoga sadržaja i tekstova objavljenih u Glasu Istre od 1989. do 1993. godine. *Mostariensia – časopis za društvene i humanističke znanosti* 18(1-2): 95-113.
- Tomaić, Tatjana (2018) *IDS – (ne)uspjeh istarskog regionalizma : istarski regionalizam, politika identiteta IDS-a 1990-2003*. Zagreb: Despot infinitus d.o.o.
- Zorko, Marta i Fontana, Matija (2014) Geopolitička pozadina „istrijanstva“: analiza istarskoga regionalnog izjašnjavanja. *Suvremene teme* 7(1): 78-95.

MREŽNI IZVORI

Detektorimovine.hr (2024) Boris Miletić. <https://www.detektorimovine.hr/osoba/25-boris-miletic/>

Državno izborno povjerenstvo (1992) Izvješće o provedenim izborima za zastupnike u Zastupnički dom Hrvatskog Sabora. https://www.izbori.hr/arhiva-izbora/data/parlament/1992/rezultati/1992_2_1_Rezultati_Sabor_zastupnicki_dom_po_IJ.pdf

Državno izborno povjerenstvo (1995) Izvješće o provedenim izborima za zastupnike u Zastupnički dom Hrvatskog Sabora. https://www.izbori.hr/arhiva-izbora/data/parlament/1995/rezultati/1995_Rezultati_Sabor_zastupnicki_dom.pdf

Državno izborno povjerenstvo (2000) Izbor zastupnika u Zastupnički dom Hrvatskog državnog sabora na temelju lista u VIII. izbornoj jedinici. https://www.izbori.hr/arhiva-izbora/data/parlament/2000/izabrani/i_02_008_0000.pdf

Državno izborno povjerenstvo (2003) Izbor zastupnika u Hrvatski sabor na temelju lista u VIII. izbornoj jedinici. https://www.izbori.hr/arhiva-izbora/data/parlament/2003/izabrani/i_02_008_0000.pdf

Državno izborno povjerenstvo (2007) Izbor zastupnika u Hrvatski sabor na temelju lista u VIII. izbornoj jedinici. https://www.izbori.hr/arhiva-izbora/data/parlament/2007/izabrani/i_02_008_0000.pdf

Državno izborno povjerenstvo (2011) Izbor zastupnika u Hrvatski sabor na temelju lista u VIII. izbornoj jedinici. https://www.izbori.hr/arhiva-izbora/data/parlament/2011/izabrani/i_02_008_0000.pdf

Državno izborno povjerenstvo (2015) Izbor zastupnika u Hrvatski sabor na temelju lista u VIII. izbornoj jedinici. https://www.izbori.hr/arhiva-izbora/data/parlament/2015/izabrani/i_02_008_0000.pdf

Državno izborno povjerenstvo (2016) Izbor zastupnika u Hrvatski sabor na temelju lista u VIII. izbornoj jedinici. https://www.izbori.hr/arhiva-izbora/data/parlament/2016/izabrani/i_02_008_0000.pdf

Državno izborno povjerenstvo (2000) Konačni rezultati izbora zastupnika u Hrvatski sabor u VIII. izbornoj jedinici provedenih 4., 5., 12. srpnja 2020. https://www.izbori.hr/arhiva-izbora/data/parlament/2020/izabrani/i_02_008_0000.pdf

Državno izborno povjerenstvo (2024) Konačni rezultati izbora zastupnika u Hrvatski sabor 2024.

https://www.izbori.hr/site/UserDocsImages/2024/Izbori_za_zastupnike_u_Hrvatski_sabor/Rezultati/Sabor%202024.%20Kona%C4%8Dni%20rezultati%20izbora.pdf

Državno izborno povjerenstvo (2017) Rezultati lokalnih izbora – Istarska županija.

https://www.izbori.hr/site/UserDocsImages/Izbori_izvjesca/2017_lokalni/Z18_ISTARSKA_ZUPANIJA.pdf

Državno izborno povjerenstvo (2021) Rezultati lokalnih izbora – Istarska županija.

https://www.izbori.hr/site/UserDocsImages/2021/Lokalni%20izbori%202021/Rezultati/Z18_ISTARSKA_ZUPANIJA.pdf

DZS (2021) Objavljeni konačni rezultati Popisa 2021. <https://dzs.gov.hr/vijesti/objavljeni-konacni-rezultati-popisa-2021/1270>

Facebook.com (2021)

https://web.facebook.com/boris.miletic.pula.istra/posts/10220611835021068?ref=embed_post

Istrapedia.hr (2024) Ivan Pauletta. <https://www.istrapedia.hr/en/natuknice/2410/pauletta-ivan>

Glasistre.hr (2024) IDS ima svega dva mandata u novom sazivu sabora. Paus nije podnio ostavku. <https://www.glasistre.hr/istra/2024/04/18/ids-ima-svega-dva-mandata-u-novom-sazivu-sabora-paus-nije-podnio-ostavku-28398?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR0dz8-sCJUQRqd-aTt5r7MWTjJCPqb2aFdveO2a->

[LqzqOq8ZZy4uHtfC1E_aem_ATJSn3KR4Ai0IfalHta_1KwvWOrtP170fGhSe-wSzRUHjbBd-N1e7soo6Z3Vj8FkpfHyG27LCeOdmqGxcLVJblb](https://www.glasistre.hr/istra/2024/04/18/ids-ima-svega-dva-mandata-u-novom-sazivu-sabora-paus-nije-podnio-ostavku-28398?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR0dz8-sCJUQRqd-aTt5r7MWTjJCPqb2aFdveO2a-LqzqOq8ZZy4uHtfC1E_aem_ATJSn3KR4Ai0IfalHta_1KwvWOrtP170fGhSe-wSzRUHjbBd-N1e7soo6Z3Vj8FkpfHyG27LCeOdmqGxcLVJblb)

Večernji.hr (2024) Paus iz IDS-a dao mandat na raspolaganje: „s HDZ-om nema suradnje, čuo sam se s Grbinom“ <https://www.vecernji.hr/vijesti/paus-iz-ids-a-dao-mandat-na-raspolaganje-s-hdz-om-nema-suradnje-cuo-sam-se-s-grbinom-1762597>

Zavod za prostorno uređenje Istarske županije (2024) <https://www.zpuiz.hr/hr/upoznaj-zupaniju/simboli/grb-i-zastava/>

Dokumenti i pravni akti

IDS (2014) *Statut IDS-a*

IDS (1991) *Programska deklaracija IDS-a*

IDS (1994) *Rovinjske deklaracije*

14 PRILOG – INTERVJU: IVAN JAKOVČIĆ, BORIS MILETIĆ, DALIBOR PAUS

IVAN JAKOVČIĆ (1991.-2014.)

- 1. Bili ste najdugovječniji predsjednik IDS. Kako ste pridonijeli stranci, sa kojim ste se preprekama i izazovima susretali tijekom godina?**

Voditi IDS je velika čast, ali i ogromna odgovornost. Svatko od nas kao član stranke, ali i glasač IDS-a je dao svoj doprinos. Ja sam bio *primus inter pares*, odnosno prvi među jednakima i naravno da je često bilo puno velikih izazova, ali i prepreka, međutim upravo podrška građana koja je bila jasna i ne dvosmislena i to u ogromnom postotku mi je davala snage i motivacije da izdržim sve pritiske koji su bili i naravno danas mogu sa ponosom reći da sam sretan mogu pogledati unazad i biti zadovoljan sa svime učinjenim.

- 2. Bili ste predsjednik IDS-a od 1991., dakle, i u ratnim godinama. Iako Istru rat nije pogodio poput nekih drugih hrvatskih krajeva, što možete reći o tom razdoblju u Istri, ali i IDS-u ? Kakva je bila politika, na što ste se kao vladajuća stranka u Istri usmjerili? Jesu li na politiku u Istri utjecale struje iz Zagreba?**

Naravno da je u ratnim godinama bio poseban izazov biti predsjednik IDS-a. Mogu reći da u jednom trenutku nismo imali kvorum predsjedništva stranke jer je većina članova predsjedništva IDS-a bila na ratištu i nije mogla doći na sastanak predsjedništva. Međutim, ja sam izabran u 7.mjesecu 1991. kao predsjednik stranke, 1992. izabran sam u Hrvatski sabor i bitke koje smo vodili bile su bitke za demokraciju, ali ne smijemo zaboraviti da je najveći odaziv na ratište bilo upravo iz Istre jer Istrijani, članovi IDS-a, ali i simpatizeri, su smatrali svojom dužnošću braniti Hrvatsku. Naravno, bilo je i frustrirajućih trenutaka, ja se sjećam jednog protesta u Pazinu, nije bilo lako, majke su se borile se za svoje sinove i bile veoma zabrinute. Mi smo radili sve što je bilo u našoj moći i slali pomoć na ratište našim mladićima. Moram reći da je IDS maksimalno sudjelovao u tome da Domovinski rat bude čist i da nema ratnih zločina. Također, moramo se jako ponositi i time da je kao što sam ranije spomenuo velik broj Istrijana sudjelovao u obrani naše zemlje, ali i sa činjenicom da se obranilo ono što se trebalo obraniti.

3. Smatrate li da je IDS tijekom godina mijenjao svoju politiku s kojom je krenuo 1990-ih?

IDS nije puno mijenjao svoju politiku. Ja sam ušao u IDS upravo zbog programa koji mi je bio jako blizak. Naime, kada je krenula demokracija u Hrvatskoj, prva stranka koja je bila osnovna u Hrvatskoj bila je HSLŠ. Ja sam razmišljao o učlanjenju u HSLŠ, jer sam liberal po uvjerenju, a još više od toga moj razrednik iz srednje škole, Mate Maras, bio je osnivač HSLŠ i to me jako privlačilo. Međutim, IDS-ov program bio mi je mnogo bliži i nakraju sam odlučio priključiti se IDS-u. Učlanio sam se u stranku 19.1. 1991. i za manje od šest mjeseci postao sam predsjednik stranke. Prema tome, moja karijera je bila jako brza 1991. godine.

4. Tijekom obavljanja dužnosti predsjednika IDS-a bili ste i saborski zastupnik. Kako ste obavljali istodobno obje funkcije?

Veoma je logično da je u parlamentarnoj demokraciji predsjednik stranke ujedno i saborski zastupnik. Tako da i sada očekujem da će IDS na sljedećim izborima koji će biti uskoro, da će predsjednik stranke koji nije u saboru, biti naš čelni čovjek na listi i kandidat za sabor. Zato što ne možeš voditi politiku od doma, teško je biti načelnik ili župan, i voditi nacionalnu politiku i biti u parlamentu. Ja jesam bio jedno vrijeme predsjednik stranke i župan, ali sam već prije toga bio u parlamentu od 1992.-2000., a kasnije i ministar godinu i pol dana. Prema tome, jako dobro sam znao političku situaciju u Zagrebu i nije mi teško bilo biti župan i predsjednik IDS-a i mogao sam tako voditi i nacionalnu politiku. Ali inače, novi čovjek kao što sam ja bio 1991. mora ući u parlament i voditi politiku nacionalne stranke, jer IDS je nacionalna stranka s istarskim predznakom, ali od nacionalnog značaja i naravno da je meni mjesto bilo u Hrvatskom saboru.

5. Bili ste i ministar europskih integracija. Je li ta Vaša pozicija utjecala na to da se Istra više okrene prema Europi te da se politike u IDS-u promjene prema proeuropskima?

Biti ministar europskih integracija bila je samo potvrda proeuropske politike koju sam 90-tih godina promovirao. Stalno sam pričao u parlamentu da Hrvatska treba biti članica Europske unije i to je pomalo izgledalo kao fantazija, ali je nakraju ipak uspjelo. Evo jedna anegdota, kada sam na sastanku šesterke prije izbora 2000. godine tražio da podijelimo odgovornost, to jest funkciju u Vladi, jer je bilo očito da ćemo pobijediti na izborima, onda sam ja jasno rekao da bih želio biti ministar europskih integracija i bilo mi je drago čuti da je Dražen Budiša, tadašnji predsjednik liberala rekao: „Pa da Nino, ti si najbolji za tu funkciju!“ i Račan se sa time

odmah složio. Ali Istra je i inače imala taj europski osjećaj, postali smo kao Istarska županija prva članica Skupštine europskih regija iz Hrvatske i mislim da je to moralo biti negdje 1995./1996. Prema tome, Istra je oduvijek vodila proeuropsku politiku.

6. Budući da Istra već godinama slovi kao najrazvijenija hrvatska regija, smatrate li da ste imali ulogu u tome, te da ste pripomogli kao župan, ali i predsjednik vodeće stranke tome da se Istra uzdigne na sam vrh u ekonomiji i turizmu? Na koje ste se sve načine borili da se to ostvari? S kojim ste se izazovima sretali? Jesu li se ikada Vaše ideje i planovi kosili s onima koji su dolazili od vladajućih iz Zagreba?

Istra je uvijek ekonomski dobro stajala. Međutim, naravno da smo mi morali promijeniti puno toga. Ja imam pravo uzeti zasluge i to svi građani Istre uglavnom i cijene kod mene, ruralni razvoj Istre, poljoprivreda je dignuta na najveći mogući nivo. Istra danas ima već sedam godina za redom najbolja maslinova ulja, nekad smo imali samo bijelo i crno vino, danas imamo vrhunske Malvazije i Teran. Što se tiče turizma, kada smo došli na vlast Istra je u prosjeku imala 2-3 zvjezdice za hotelski smještaj i kamp, danas je između 4-5 zvjezdica kvalitete. Međutim, ja sam tu puno učinio i puno sam si truda dao, no bez dobrog tima to jednostavno ne bi bilo ostvarivo. Moj tim je zaista bio vrhunski, poglavarstvo koje sam imao, između ostalog Veljko Ostojić i Darko Lorencin bili su članovi mog poglavarstva, a kasnije su bili ministri turizma samo to govori koliko je odličan tim bio s kojim sam radio i surađivao. Iz Zagreba je dolazilo i oprečnih stavova, međutim uglavnom smo se uspijevali dogovoriti jer naši argumenti su naprosto bili jači. Ima naravno razumnih ljudi i u svim strankama pa tako i u HDZ-u. Žao mi je što nismo uspjeli riješiti pitanje Brijuna, Brijuni Rivijera je fantastičan projekt. Ali mi je jako drago da je Zagreb prihvatio ideju da se u Puli osnuje sveučilište, što je bila moja ideja. Također, Trgovački sud u Pazinu sam isto ja inicirao. Veoma je bitna i izgradnja nove bolnice, bili su ljudi i u IDS-u koji nisu vjerovali da će se to dogoditi, ali zbog partnerstva čak sa HDZ-ovim vladama u Zagrebu i sa Sanaderom koji se kasnije nije baš pokazao kao moralan, ali i gospođom Kosor moram reći da sam zaista imao veoma korektne odnose.

7. Bili ste predsjednik IDS-a i župan Istarske županije kada je Hrvatska ušla u Europsku uniju. Možete li nam objasniti ukratko kako je tekao proces pristupanja Hrvatske Europskoj uniji i na koje ste probleme nailazili budući da je Slovenija upravo zbog nekih dijelova Istre blokirala pristup Hrvatske EU? Je li Istra profitirala od ulaska u EU? Koju je IDS politiku vodio prema Europskoj uniji? Kako Vi kao bivši eurozastupnik gledate na trenutnu politiku EU prema Istri te ima li Istra koristi od EU i kakve?

Nema nikakve dvojbe da je Istra, ali i čitava Hrvatska veoma profitirala od ulaska u Europsku uniju. Pogledajmo samo koliko je europskih projekata napravljeno, koliko je novca došlo, ali nije to sve, i Euro i Schengen je nešto što je veoma pridonijelo ne samo europeizaciji Hrvatske i Istre nego i puno boljoj kvaliteti življenja i jednostavnijem načinu življenja. Pogotovo za ljude uz granicu. Treba se prisjetiti i problema sa Slovenijom, sa granicom u Piranskom zaljevu, ali se to uspješno riješilo i bilo je tu dovoljno razuma sa obje strane i od mnogih slovenskih političara. Tako da smo sve nakraju uspješno dogovorili, i ja sam se naravno jako veselio tome da ćemo skinuti barijere na granici i ja mislim danas da svaki Istrijan ide u Sloveniju ili Italiju je sretan što tih barijera više nema. Dakle, Schengen, Euro, sloboda kretanja, europski fondovi, sve su to vrlo važni čimbenici koji utječu na Istru i donose boljitak.

8. Na popisu stanovništva iz 2011., 25 203 stanovnika su se izjasnili kao „Istrijani“, što čini 12,11% stanovništva. Kako Vi gledate na to da se velik broj stanovnika u Istri izjašnjava kao „Istrijani“, a ne Hrvati? Što za Vas znači „politika čistih računa“ u odnosu na Zagreb koja se zagovarala?

Kako će se tko izjašnjavati to je naravno osobna stvar. Trendovi su ipak malo drugačiji. Naime, 2001. godine građani Istre su se izjasnili kao Istrijani u većem broju, ali i 12,11% je ogroman broj. Smatram da se tu nalaze ljudi koji su u miješanim situacijama u životu, nisu samo u pitanju Hrvati, nego su u pitanju i Talijani i Slovenci. No, ipak Talijani se ipak izjašnjavaju kao Talijani jer je to ipak i za njih bolje zato što je teško za očekivati da će Istrijani biti priznati kao manjina. Radili smo na tome, no naravno nije bilo razumijevanja s niti jedne strane, ali ako brojka ostane tako visoka trebat će u svakom slučaju nešto napraviti. Međutim, mislim da je dobro da su se građani izjašnjavali nacionalno, bilo da su to Talijani, Hrvati, Srbi, Bošnjaci, jer to upravo pokazuje koliko je Istra zapravo multietnička. Izjašnjavanje kao Istrijan dodatna je potvrda snažne multietničnosti Istre. Što se tiče „politike čistih računa“ to za mene znači više novca za regije koje više daju, mi smo u više navrata se obratili sa različitim zahtjevima prema vladajućima, pomaci su napravljeni, ali za mene je važno da smo stvorili stabilne regionalne institucije kao što je Sveučilište u Puli, nova bolnica, trgovački sud, Ipsilon, te mnoge druge infrastrukturne projekte pogotovo u zaštiti okoliša, pa čak i Kaštijun koji je izvorno zamišljen kao jako dobar projekt, samo ga treba kako treba i provesti.

9. Što mislite o budućnosti IDS-a kao stranke u Istri? Je li njegova pozicija oslabila u odnosu na prijašnje godine?

Pozicija IDS nije oslabila, mi naravno kao i svi imamo problema u stranci. No, na putu smo da sve te probleme prevladamo i riješimo. Sudjelujem i u nekim razgovorima, formalnim i neformalnim, te osjećam da smo na dobrom putu. Kako i zadnja istraživanja pokazuju da je IDS, od onoga što je djelomično bio gubitak glasova na zadnjim lokalnim izborima, polako vraća. Mislim da ćemo na sljedećim izborima za Hrvatski sabor potvrditi naša tri mandata što će biti dobar vjetar u leđa za lokalne izbore sljedeće godine. Stvori li se dobra koalicija na nacionalnom nivou za Europske izbore, Valter Flego će ponovno biti izabran kao zastupnik u Europskom parlamentu. Sve će to biti pokazatelji da je IDS veoma stabilan i da ne treba brinuti. Naravno, u nekim sredinama trebamo neke stvari mijenjati, ni ja nisam zadovoljan sa situacijama u nekim sredinama što sam i javno rekao, ne mislim sada samo na Pulu ili Pazin, nadam se da će do promjena doći. Nadam se da ćemo na sljedećim izborima ponovno imati i župana iz naših redova i naravno većinu u županijskoj skupštini, ali i veliku većinu u općinama i gradovima.

Intervju proveden 6. veljače 2024. u Puli, telefonski poziv.

BORIS MILETIĆ (2014.-2021.)

1. Dužnost predsjednika IDS-a obnašali ste 7 godina, nakon Ivana Jakovčića. Na koji način ste pridonijeli stranci? S kojim ste se preprekama i izazovima s sretali tijekom godina?

Možda najveća promjena u smislu vođenja stranke je bila ta što smo se stvarno tada kao predsjedništvo, a posebno ja kao predsjednik, puno više posvetili našim organizacijskim jedinicama. Dakle, obišli smo apsolutno sve podružnice IDS-a, imali smo susrete ne samo sa našim članovima, nego i sa simpatizerima na način da smo imali otvorene tribine gdje su članovi stvarno mogli postaviti pitanja, od političkih pa do privatnih pitanja. Mislim da smo tu napravili jedan veliki iskorak, zato što nakon dugo dugo godina što je Ivan Jakovčić bio predsjednik stranke, na neki način osjetio sam da je bilo potrebno opet doći među naše članove i biti na terenu. S druge strane, ono za što sam se ja zalagao jer sam tako i sam potekao, bilo je upravo jačanje i davanje prostora i mogućnosti našim interesnim organizacijama, to je prije svega Klub mladih IDS-a i Klub žena IDS-a. Što se tiče izazova, oni su uvijek manje-više slični, kada ste na čelu stranke koja jako dugo godina ima mogućnost upravljanja jednim područjem kao što je Istarska županija i doista velik broj gradova i općina, kao i velik broj članova. Ono sa čime sam

se ja najviše nastojao boriti, jer su nam tako sva istraživanja pokazivala, da je u percepciji javnosti počela biti sve prisutna tema da bez iskaznice IDS-a ništa ne možeš, to apsolutno nije istina, ali percepcija je jedno realnost je drugo. Nastojao sam se maksimalno posvetiti upravo toj temi da pokušamo izbiti te nekakve predrasude o klijentizmu i korupciji. Ja ne mogu tvrditi da korupcije nije bilo. Stvarno sam nastojao odvojiti političke funkcije od posla, dakle, ukoliko se netko bavi nekim poslom, uredno plaća porez i sve ostalo, ali spajati političke funkcije sa nekim osobnim benefitom ili koristi, to je meni bilo neprihvatljivo. Isto tako, kao što sam prije rekao, jačanjem interesnih udruženja, nastojao sam da unutar svih izbornih ciklusa imamo maksimalnu zastupljenost žena i da imamo rodnu ravnopravnost, barem da bude pola pola, ali nekada je bilo čak više žena nego muškaraca.

2. Smatrate li da se politika IDS-a u Vašem mandatu promijenila u odnosu na politiku IDS-a za vrijeme Ivana Jakovčića?

Naše temeljne postavke, još od Rovinjskih deklaracija nadalje, mislim da su te teme i dan danas zastupljene. Kao što sam i rekao već, ja sam se maksimalno trudio uloviti u koštac s tim predrasudama koje su bile u široj javnosti. Bit ću veoma otvoren, bilo je i otpora naravno. Ne možete biti predsjednik neke podružnice ili član predsjedništva, a većinu prihoda vaša tvrtka ostvaruje sa gradom, bilo kojim, dakle gledao sam to razdvojiti i tu sam naišao na otpor, ali nisam se dao pokolebati u ostvarenju svoje ideje i smatram da sam napravio veliki iskorak.

3. Jedno ste vrijeme istodobno bili gradonačelnik Pule i predsjednik IDS-a. Može li se kvalitetno obavljati obje funkcije istodobno?

To je dakle vječita tema, kada ste čelnik neke stranke nastojite imati neku funkciju u izvršnoj vlasti jer ona daje vidljivost. Dakle, mnogi čelnici stranaka ako pogledamo unazad od Sanadera, gospođe Kosor, oni su svi vezivali funkciju predsjednika stranke uz premijersku funkciju. Ivan Jakovčić je dugo godina bio predsjednik stranke i župan Istarske županije. Dakle, ja kada sam postao predsjednik stranke bio sam i gradonačelnik grada Pule, kao najvećeg grada u Istri. Da bih puno lakše funkcionirao odvojivši te dvije funkcije, sigurno bih, ali ako se čovjek dovoljno dobro organizira, jer biti gradonačelnik nije posao nego poziv, dakle obje funkcije iziskuju vrijeme. Dakle, može se, ali jako je bitna organizacija i podrška obitelji.

4. Na 26. radnom Saboru IDS-a u Pazinu, 12. 7. 2014, izjavili ste da Vam je cilj regionalizacija Hrvatske i davanje veće autonomije Istri. Kako ste u tom kontekstu vidjeli Istru?

Dakle, Hrvatska je definitivno precentralizirana zemlja. Imamo različitosti i ono što danas polako dolazi na vidjelo jesu teme o kojima je IDS govorio još devedesetih godina, kasnije i u ranim 2000-ima. Temu decentralizacije počele su prihvaćati sve centralističke stranke, meni je to malo simptomatično, da ono što je IDS govorio devedesetih po pitanju decentralizacije, međunarodne suradnje i slično, tih je godina bilo proglašeno iredentizmom i ljudi koji su o tome govorili bili su proglašeni „izdajicama države“, a danas je sve to normalno. Danas i SDP i HDZ kao dvije centralističke stranke koje centraliziraju moć na Zagreb pričaju danas o decentralizaciji. Kada kažemo regionalizacija, dakle, Hrvatska koliko god mala zemlja bila je vrlo različita. Ja ću reći da je Jadranska Hrvatska od Dubrovnika pa do Pule u odnosu na Kontinentalnu Hrvatsku drastično različita. Uzmemo li cijenu kvadrata stanovanja, troškove života, smatram da bi regionalizacijom, a pod time ne mislim na županije jer 20 županija je za Hrvatsku prema mom mišljenju previše. No, kada bi imali nekoliko regija i da te regije imaju drugačije ovlasti i određen stupanj autonomije mislim da bi tada država puno bolje funkcionirala, tome u prilog govore mnoge europske zemlje koje su podijeljene na regije. Danas se sve i sve više susrećemo s problematikom popunjavanja kadrova u javnom sektoru, pod to mislim na zanimanja bez kojih zajednica ne može funkcionirati, kao što su doktori, medicinske sestre, policajci i slično, sa ovim trenutnim plaćama je nemoguće. Prema mom mišljenju, plaće u javnim službama trebale bi se razlikovati od regije do regije, upravo zbog onog što sam ranije spomenuo, a to su različiti troškovi života u različitim dijelovima Hrvatske. Prema tome, plaće bi trebale se isto tako razlikovati obzirom na životne troškove u pojedinim dijelovima Hrvatske. Dakle, treba spustiti ovlasti na regije da poput drugih europskih zemalja, kao što je Italija, Njemačka, Austrija, gdje regije imaju puno veće ovlasti i u smislu porezne politike, ali i upravljanja svojim područjem.

5. Istra već godinama slovi kao najrazvijenija hrvatska regija. Smatrate li da ste imali ulogu u tome, te da ste pripomogli kao župan, ali i predsjednik vodeće stranke tome da se Istra uzdigne na sam vrh u ekonomiji i turizmu? Na koje ste se sve načine borili da se to ostvari, možete li navesti neke izazove sa kojima ste se susretali, te jesu li se ikada Vaše ideje i planovi kosili sa onima koji su dolazili od vladajućih iz Zagreba?

Kao predsjednik stranke zalagao sam se da se maksimalno usmjerimo prema poduzetništvu, potporama, dakle to su određene politike, u smislu IT sektora, u smislu potpore

poljoprivrednicima koji imaju svoje proizvode, maslinari, vinogradari.. Istra je danas jedan vrlo dobar i prepoznat *brand*. Uspjeh Istre prije svega leži u kulturi ljudi koji žive ovdje, ljudi koji su vrlo radišni i koji svojim znanjem doprinose razvoju. Politika je bila takva i dala je kako bih rekao fine touch, jedan smjer, koji je podržavao razvoj svega toga. Mi smo dakle usmjeravali politiku u Istri da bude *business friendly*, ne pod svaku cijenu, ali biti otvoreni prema poslovnom svijetu. Ja kada sam postao gradonačelnik sa 30 godina, prosjek starosti zaposlenika u gradskoj upravi bio je 54 godine, bio sam najmlađi zaposlenik. Dakle, prva stvar na koju sam se tada fokusirao bila je ta da mi smo ovdje da služimo našim građanima i gospodarstvu. Okrenuti taj *mindset* nije bilo nikako lako, ali mislim da smo u tom segmentu uspjeli. Ne razumijevanja od strane države ima, stranke na vlasti teže tome da izvor moći mora biti u centru, no smatram da to nije dobro. Pogledajmo samo primjer Poljske i iskorištavanja EU fondova, oni su najuspješniji upravo zato što su određene ovlasti spuštene na regije. Hrvatska bilježi najveći gospodarski rast upravo zbog iskorištavanja EU fondova.

6. Na popisu stanovništva iz 2011., 25 203 stanovnika su se izjasnili kao „Istrijani“, što čini 12,11% stanovništva. Kako Vi gledate na to da se velik broj stanovnika u Istri izjašnjava kao „Istrijani“, a ne Hrvati? Što za Vas znači „politika čistih računa“ u odnosu na Zagreb koja se zagovarala?

Ne bih rekao da ako se izjasnite kao Istrijan, da samim time niste Hrvat. To je dakle osjećaj regionalne pripadnosti. Pogledamo li samo kratku povijest Istre, u zadnjih 200 godina se promijenilo šest različitih vlasti, dakle povijest nas je naučila tome da se držimo svojega. Mislim da se prema tome ljudi više osjećaju da pripadaju samoj regiji Istre, nego bilo kojoj vlasti koja se nalazi na tom prostoru, ali to ne znači da regionalna pripadnost umanjuje nacionalnu. Mislim da bi čak postotak Istrijana na popisima stanovništva bio i veći kada bi postojala definirana mogućnost da se netko tako izjasni, te kada bi ljudi bili sigurni da će se ta njihova regionalna pripadnost uvažiti, jer prije se to baš i nije uvažavalo. Kada bi se netko deklarirao Istrijanom, često bi to spadalo pod rubriku neopredijeljeni te se to često povezivalo i sa jugoslavenstvom. Dakle, meni je opredjeljenje kao Istrijan logično i realno jer ljudi koji ovdje žive najbolje to i razumiju i teško je to za objasniti nekome tko ne živi ovdje. Prema mom mišljenju posljednji popis stanovništva nije baš najbolje odrađen, ja razumijem da je bila i pandemija koronavirusa, i da je falilo popisivača te da su dolazili ljudi i iz drugih dijelova Hrvatske, no oni opet nisu razumjeli što znači opredijeliti se kao Istrijan i nisu razumjeli dinamiku našeg života ovdje.

- Ono što ja mogu reći za IDS kao stanku iako danas više nisam član i žao mi je da je tako moralo biti, ali to je bila moja odluka, IDS je kada pogledamo regionalne stranke u Hrvatskoj, pa i šire, jedna od najjačih. IDS na svim razinama, od mjesnih odbora, općina, gradova i županije, predstavničkog tijela u državi, pa i do Europskog parlamenta ipak služi građanima i drži vlast u velikom postotku. Ipak je Istra regija od 200 tisuća ljudi u kojoj IDS drži kontinuitet uspjeha i da je to jako dobro za našu regiju, iako na zadnji lokalnim izborima se osjetio blagi pad. S jedne strane, kaže se da dugotrajno upravljanje nosi svoje izazove i probleme, i ja se s time slažem. No, s druge strane kada imate kontinuitet uspjeha i podršku građana te da možete provoditi određene politike, onda ne robujete tome da idete od izbora do izbora nego ste slobodniji u ispunjavanju izazova koji nose dobrobiti čitavoj Istarskoj regiji. Možete onda biti realni i obećati ljudima ostvarive ciljeve jer ste i prijašnjih godina dokazali da ih možete ispuniti. U dvadeset sedam godina koliko sam bio član stranke, od toga sedam godina kao predsjednik, i već osamnaest godina radim u izvršnoj vlasti, smatram da sam nešto iskustva stekao, dakle svake izbore sam doživio na jednak način, obećao sam nešto i to sam ispunio. Ljudi znaju kada biraju čelnika ili stanku u ovom slučaju IDS, onda znaju što dobivaju. Ostali smo dosljedni, niti jedan naš član nikad nije bio neki „žetončić“, dakle nismo prevarili birače nikada i mislim da je to u današnje vrijeme jako bitno jer politika se vrlo brzo mijenja. Ljudi vrlo često mijenjaju dijametralno suprotno stavove i mišljenja kako bi na nečemu opstali, to za mene nije politika, već nešto sasvim drugo.

Intervju proveden u Puli, 12. veljače 2024.

DALIBOR PAUS (2021. -)

- 1. Već ste 2 godine predsjednik IDS-a. Što Vas je potaknulo na to da prihvatite funkciju predsjednika IDS budući da ste prije toga radili u obrazovnom sektoru i bili ravnatelj Tehničke škole u Puli? Na koje sve izazove i prepreke nailazite u obavljanju svoje funkcije?**

Predsjednik sam stranke već 2 godine i 2 mjeseca. Prihvatio sam funkciju predsjednika IDS-a jer sam smatrao da mogu pridonijeti stranci i onome za što se stranka zalaže. Dakle, doneseš odluku da li ćeš to raditi ti ili netko drugi. U ovom slučaju ja sam dobio podršku gradonačelnika i načelnika gdje je IDS na vlasti i gdje upravlja. Prepoznali su da bih ja mogao preuzeti tu funkciju, nakon 2021. gdje su postignuti malo lošiji rezultati na lokalnim izborima, prije svega u nekim važnim sredinama. Iako je važno naglasiti da rezultat nije bio značajno različit u

odnosu na prethodne izborne cikluse (napisati podatke). Iako je na izborima 2017. IDS odskočio u odnosu na prethodne izborne cikluse, ali se podrška IDS-u kreće oko 41-42% već gotovo dva desetljeća. Dakle, nakon tog nešto lošijeg rezultata 2021. zaključeno je da se mora nešto promijeniti, kao što se i u nogometu mijenjaju treneri kada su rezultati malo slabiji. U tom kontekstu sam ja prepoznat kao potencijalni kandidat, te nakon nekog vremena razmišljanja i dogovora sa obitelji odlučio sam prihvatiti funkciju predsjednika IDS. Svaka organizacija, pogotovo kao što je stranka ima cijeli niz izazova i prepreka, prije svega organizacijskih, ali i funkcioniranja same strukture stranke. Jasno je da nakon 30 uspješnih godina su se možda zanemarile neke stvari jer je jednostavno dobro ide. Mislim da smo mi, budući da smo cijelo vrijeme imali podršku građana Istre, nismo dovoljno vodili računa o kadrovskoj politici i o stvaranju i formiranju mladih ljudi koji će u određenom trenutku preuzeti određene odgovornosti i funkcije. Možda smo malo zanemarili i utjecaj na nacionalnoj političkoj sceni, naš rad u Saboru bio je kvalitetan, ali možda nedovoljno vidljiv za naše ljude, odnosno žitelje Istarske županije. S time da smo zaista jedina stranka koja djeluje u Istri, ali i na nacionalnoj, pa i europskoj razini, jer se bavimo upravo temama koje su bitne za građane Istre. No, mislim da to nije bilo dovoljno vidljivo. S druge strane, trebalo je vratiti povjerenje građana i da nadoknaditi relativno loš rezultat s lokalnih izbora 2021. Važno je da naši ljudi koji vode gradove i općine, opravdaju povjerenje građana i da se u svom radu vode onim stavkama koje su napisane u Statutu IDS-a i u Programskim deklaracijama. Stoga, da zaključim ovo smatram da trebamo raditi još više na građenju samopouzdanja nakon 2021. godine, ali mislim da smo do sada više-manje sve posložili kako treba.

2. Već se desetak godina aktivno bavite politikom, 2013. godine postali ste općinski vijećnik IDS-a u Barbanu. Jeste li i prije toga bili aktivni član IDS-a, kojim ste se aktivnostima unutar stranke bavili?

Član IDS-a sam postao 2013. godine, prije toga se nisam bavio politikom u užem smislu, osim što me je privatno zanimala. Moja motivacija za ulazak u politiku bio je poziv koji sam osjetio jer smatram da čovjek ne bira poziv, već da osoba osjeti određeni poziv da se bavi nečime. U tom trenutku, nakon određenog iskustva i rada, kao ravnatelj i kao nastavnik, zaključio sam da mogu doprinijeti razvoju općine Barban, jer nisam bio zadovoljan načinom na koji je prethodna općinska vlast radila i funkcionirala.

3. Kakva je bila politika IDS-a prije Vašeg dolaska na mjesto predsjednika? Smatrate li da se politika IDS-a promijenila u odnosu na 1990-te i 2000-te?

Smatram da se politike u odnosu na početke IDS generalno nisu promijenile. One su i dalje one koje su bile od samog početka kako je zapisano u Statutu IDS-a: regionalizacija, decentralizacija, proeuropske vrijednosti, „Istra bez granica“, što možemo reći i da se u potpunosti postiglo ulaskom Hrvatske u Schengen. Dakle, područje čitave Istre kao jedinstvene cjeline za kretanje roba, ljudi i usluga. Ono što možda od početka nije bilo shvaćeno, pogotovo '90-ih od drugih političkih aktera u RH, jest da zalaganje za regionalizaciju i decentralizaciju ne znači biti protiv Republike Hrvatske već upravo suprotno. Ako napravimo jednu komparativnu analizu unutar Europske unije, vidimo da su najrazvijenije zemlje najdecentraliziranije. Upravo mi na našoj razini možemo najbrže i najadekvatnije reagirati na određene pojave ako imamo ovlasti i sredstva i ljudske resurse kojima to možemo ostvariti. Da je naš pristup dobar govori i činjenica da IDS postoji već 33 godine, te da od 1993., od prvih lokalnih izbora u Republici Hrvatskoj, uvijek smo dobivali podršku građana na razini županije. To govori da iza IDS-a stoje rezultati, te da ljudi to prepoznaju, jer nije lako 30 godina dobivati povjerenje. Ljude se može možda zavaravati 4 godine ili 8 godina, ali mislim da 30 godina ne možeš nikoga zavaravati. Stoga mislim da je ovdje „bolje nego drugdje“, a to bolje je upravo zahvaljujući samim građanima, ali i IDS-u koji je postavio okvir djelovanja.

4. Smatrate li da IDS mora biti više proeuropski usmjeren, budući da se brojni projekti u Istri financiraju iz Europskih fondova? Prati li IDS upute koje dolaze od vladajućih iz Zagreba ili više pokušava nametnuti svoje mišljenje i svoju politiku regionalizma u Istri? Što za Vas znači „politika čistih računa“ u odnosu na Zagreb koja se zagovarala?

Prema mom mišljenju, IDS je fenomen što se tiče europske orijentacije. Hrvatski je fenomen zato što ima svog eurozastupnika i to već drugi mandat, iako je mala regionalna stranka. To samim time pokazuje orijentaciju IDS-a prema Europi. Podsjetit ću i na činjenicu da je Istarska županija prva imala svoj ured u Bruxellesu daleko prije nego je Hrvatska pristupila Europskoj uniji. Mislim da smo mi u Bruxellesu veoma aktivni, naš prethodni europarlamentarac i bivši predsjednik stranke, Ivan Nino Jakovčić, bio je najaktivniji eurozastupnik iz Republike Hrvatske. Sadašnji zastupnik, Valter Flego, postigao je također odlične rezultate. Smatram da ljudi nisu svjesni činjenice da se odluke donose na europskoj razini, a da direktno utječu na njihov život. Uzmimo za primjer sadašnji rad Valtera Flega i amandmana na europsku transportnu mrežu (TNT mreža), gdje se kroz te amandmane, ne samo za Istarsku županiju, već

i za čitavu Republiku Hrvatsku, jer su se brojni koridori povezali u tu europsku mrežu. Time je ostvareno financiranje za infrastrukturne projekte, time je izravno doprineseno građanima Istre tako što će se obnavljati željeznička pruga, spojiti će se Istarski ipsilon sa slovenskim autocestama, Riječka luka će doći na još jedan koridor i tako dalje. Stoga, IDS kao stranka želi biti tamo gdje se donose odluke koje se izravno tiču građana Istre, ali i Republike Hrvatske te nam je upravo zato jako bitan Europski parlament, te se nadamo kako ćemo i na ovim europarlamentarnim izborima imati svog zastupnika. Istrijani kao ljudi poštuju svaku vlasti i zakonski okvir koji stvara postojeća vlast. Smatram da je naša država previše centralizirana, te da bez odobrenja vlasti u Zagrebu ne možete ništa važno infrastrukturno napraviti, dakle ovisni ste o centralnoj vlasti i mislim da to nije dobro i da koči rad i razvoj Republike Hrvatske. U tom kontekstu, naravno da se mi držimo pravila u postojećem zakonskom okviru i u postojećim uvjetima nastojimo maksimalno iskoristiti i napraviti za dobrobit naših građana te to pokazujemo kroz posljednja 3 desetljeća. Mislim da se držimo pravila možda i više nego neke vlasti u drugim dijelovima Hrvatske.

5. Na popisu stanovništva iz 2011., 25 203 stanovnika su se izjasnili kao „Istrijani“, što čini 12,11% stanovništva. Kako Vi gledate na to da se velik broj stanovnika u Istri izjašnjava kao „Istrijani“, a ne Hrvati?

Mislim da broj ovisi o tome da li se poduzima nekakva akcija u predpopisno razdoblje, ali taj broj naravno varira od popisa do popisa te nema jasnog trenda dali taj broj konstantno pada ili raste. Ovisi naravno i o medijskoj prezentaciji te teme. Ono što bih želio reći da je u Istri jak regionalni identitet bez obzira da li se oni na popisu stanovništva izjasne kao „istrijani“ ili ne. Upravo to dokazuje da smo mi „istrijani“ ponosni na svoje specifičnosti, ali kod nas je to možda više naglašeno nego u ostalim regijama Hrvatske. Ponekad je i izjašnjavanje kao „istrijan“ iskaz revolta prema centralnoj vlasti u Zagrebu, jer jednostavno ako Vam netko nešto zabranjuje, na taj način pokazujete otpor prema autokratskim oblicima vlasti.

6. Budući da su IDS napustili Marin Lerotić i Boris Miletić, kako je to utjecalo na strukturu stranke? Jesu li možda i neki drugi ljudi potaknuti njihovim odlaskom napustili stranku?

Smatram da nitko potaknut njihovim odlaskom nije napustio stranku. Mislim da se ništa posebno nije dogodilo, niti bilo kakav strukturalni udar njihovim odlaskom. Također, smatram da su oba istupa iz stranke bila nepotrebna, te da to više govori o njima nego o stranci. Dapače, stranka je danas puno više konsolidirana nego u to vrijeme. Ljudi su svjesni da oni koji su došli

na vlast nakon naših ljudi, u Puli, Pazinu, Vodnjanu i ostalim sredinama gdje nismo ostvarili željeni rezultat, ljudi vide da je ipak postojala nekakva struktura i vizija kada smo mi upravljali te da se na toj viziji redovito radilo. Sada ljudi samostalno mogu usporediti kada je bilo bolje te kada se više radilo na boljitku građana. Često u životu ne znaš što imaš dok to ne izgubiš, te nisi svjestan vrijednosti. Ne kažem da smo mi bili med i mlijeko, uvijek kada radite dogode se greške, i nisu svi potezi uvijek najispravniji i najkvalitetniji, ali generalno gledano na duži period, smjer i vizija bili su jasni.

7. Kakav uspjeh IDS-a predviđate na sljedećim lokalnim izborima? Što je potrebno da IDS ponovno uspostavi vlast u najvažnijim gradovima Istre – Puli i Pazinu? Kakav je plan za IDS na parlamentarnim izborima, samostalan izlazak na izbore ili možda koalicija?

Što se tiče lokalnih izbora, radimo na tome da vratimo one općine i gradove koje smo izgubili 2021.godine. Ovo što se trenutno događa u Puli, ali i Pazinu trenutno nam olakšava situaciju. Mislim da trenutno kvalitetno radimo unutar stranke, imali smo priliku to uvidjeti na izborima za mjesne odbore grada Poreča i Buja. U drugom mjesecu sljedeće godine imamo izbore za mjesne odbore u gradu Puli, vidjet ćemo kakav ćemo tamo rezultat postići, pa možda ćemo znati i što promijeniti. Ali, gotovo sam siguran da ćemo postići bolji rezultat nego 2021.godine, te da ćemo vratiti povjerenje građana tamo gdje smo izgubili, biti će zasigurno uzlazna putanja. Što se tiče parlamentarnih izbora, svakako će biti koalicija. Budući da su europski i parlamentarni izbori blizu, plan je stvoriti širu sliku. Znači biti će paralelne kampanje, te u tom kontekstu želimo stvoriti koaliciju stranaka, jedan savez, koji će funkcionirati za jedne i druge izbore, stranaka koje slično razmišljaju kao mi, koje imaju slične vrijednosti. Već smo potpisali koaliciju sa Primorsko goranskim savezom (PGS- krajem srpnja 2023.godine), oni su isto regionalna stranka koja ima utjecaj na dijelu Primorsko-goranske županije koja je u VIII. Izornoj jedinici. Upravo smo pred potpisivanjem koalicije sa Fokusom, Reformistima Radimira Čačića te to je koalicija od četiri stranke, te se nadam da će nam se pridružiti i ostale centrističke stranke. Ova koalicija predstavlja jednu „Uspješnu Hrvatsku“, smatram da su to sve stranke koje iza sebe imaju rezultate. O IDS-ovim rezultatima sam rekao prije, što se tiče PGS, reći ću samo da je njihov predsjednik već 30 godina gradonačelnik grada Krka što govori mnogo o njemu, ali i o uspješnosti te stranke. Što se tiče Reformista Radimira Čačića ne treba mnogo reći, ako pogledamo autoceste u Republici Hrvatskoj i njegov politički put kroz dvije vlade u Republici Hrvatskoj, pa i njega kao župana u Varaždinskoj županiji. Fokus je jedna mlada stranka koja trenutno upravlja u nekoliko gradova i općina Zagrebačkog prstena, i to

gradovi koji su po kvaliteti života najuspješniji u Hrvatskoj. Vjerujem da je ta koalicija koja bi se mogla radno nazvati „Uspješna Hrvatska“ te da će građani prepoznati da mi znamo što želimo i za što se zalažemo – za veću i jaču decentralizaciju i veću administrativnu autonomiju i da možemo uvesti neke promjene. U pregovorima smo da se možda tome pridruži i Platforma Sjever. Tada bismo stvorili jednu čvrstu koaliciju koja Hrvatsku može gurnuti sa začelja zemalja u Europskoj uniji.

8. Aktualni ste načelnik Općine Barban. Može li se istodobno obje funkcije obavljati dovoljno kvalitetno?

Općina Barban „mala“ je općina, no unatoč tome zahtjevno je obavljati obje funkcije istodobno. Obje funkcije iziskuju poseban napor i trud, no zasada uspijevam dobro upravljati i držati ravnotežu između obje funkcije. Na duge staze smatram da to nije pametno, ni sa osobne razine zbog zdravlja, vremena, ali i obitelji. Ali i sa razine oba subjekta kojima se upravlja. Mislim da je pametnije kvalitetnije se posvetiti jednoj funkciji, nego duže vremena paralelno obavljati dvije funkcije.

9. Vjerujem da kao predsjednik IDS-a znate broj članova stranke. Raste li taj broj? Koji je udio mladih do 30 godina? Zanima li mlade politika u Istri i jesu li zainteresirani za stranku koja je usmjerena regionalno? Planirate li neke projekte za mlade kako biste potaknuli njihovo učlanjenje u IDS, ali i njihovo aktivnije bavljenje politikom u Istarskoj županiji?

IDS broji nešto više od 7000 članova, a broj članova pokazuje da je prilično velika stranka obzirom na područje na kojem djeluje. Naravno da je bitan broj članova, no prije svega bitna je i kvaliteta članova koji su u stranci, članova koji su aktivni i koji se uključuju u razne aktivnosti koje stranka provodi. No, taj broj aktivnih članova bitno je manji. Važno je naglasiti da kada ste stranka koja je na vlasti, onda se stranci i pridružuje veći broj novih članova, te im možda tada nije ideal ispred interesa, nego obrnuto. Možda je i situacija koja se dogodila na prethodnim lokalnim izborima bila i dobra zbog stranke kako bismo vidjeli koliko zapravo imamo vjernih, odanih i aktivnih članova te iz kojih su razloga ljudi učlanjeni u stranku. Što se tiče mladih, u IDS-u postoji Klub mladih IDS-a. No, živimo u vremenima kada politika i nije baš na dobrom glasu te je generalno jako teško motivirati mlade da se uključe u bilo koju stranku i njezino aktivno djelovanje. Također, u današnje vrijeme ljudi jako užurbano žive i nemaju vremena uz posao i obitelj baviti se još nečime, što smatram da je jako loše za njihove živote i aktivno uključivanje u zajednicu. Jako je teško i na razini mjesnih odbora naći ljude koji se žele aktivno

baviti politikom i zajednicom u kojoj žive. Pogotovo od pandemije koronavirusa, smatram da smo se svi jako udaljili jedni od drugih i dinamika života je puno drugačija. Mislim da sve stranke generalno imaju problema sa članstvom i uključivanjem novih članova koji su voljni dati dio svog vremena, znanja i interesa za opće dobro. Vraćajući se na mlade, oduvijek je bio veći problem motivirati mlade na uključivanje u politiku nego zrelije građane. Također, biračko tijelo u Hrvatskoj je sve starije. Mislim i da mlade privlače više stranke kao što su Možemo! zbog toga što nude i neku vrstu bunta koja je mladima oduvijek privlačna. Dok mladi ne shvate da odluke koje se tiču njihovog života donose djedovi i bake mislim da neće biti nekog većeg interesa mladih u aktivnoj politici.

10. U kojem je dijelu Istre IDS najjači, a u kojem najslabiji?

Što se tiče potpore IDS-u smatram da ona nije u godinama opala već da se drži na nekoj konstanti. Možemo uzeti za primjer broj vijećnika u Županijskoj skupštini, dakle unatoč blagom krahu na lokalnim izborima 2021., IDS je imao oko 42% vijećnika. Smatram da i na županijskoj razini ljudi razmišljaju puno bliže stavovima IDS-a nego SDP-a ili HDZ-a jer ipak je IDS regionalna stranka koja djeluje na razini Istarske županije. Naravno da gdje je vertikala vlasti dobra i gdje je na vlasti dobar načelnik ili gradonačelnik da je podrška puno snažnija nego gdje to nije slučaj. Mislim da je generalno podrška IDS-u na razini Istarske županije negdje oko 40-42% i da u niti jednom dijelu Istarske županije generalno ne odskače previše od tog broja.

11. Kakva je Vaša vizija napretka Istre i IDS-a? Kakvu budućnost predviđate IDS-u? Može li IDS u Istri ponovno doživjeti uspon? Planirate li nastaviti voditi IDS u istom smjeru kao i do sada ili razmišljate o nekim promjenama?

Mislim da će IDS zadržati podršku građana koju je i do sada imao. U svakom sustavu u kojem se radi, u jednom trenutku dođe se do granice tog sustava, dakle sustav ne dozvoljava daljnji iskorak. Smatram da Hrvatska sa ovom organizacijom gradova i općina, pa i županija koji je sada, je dosegla svoj maksimum te mislim da se zahtjeva i neka promjena što se tiče decentralizacije te da se ovlasti moraju spuštati na niže razine vlasti. Hrvatska ima jasno određene regije i smatram da bi se mogao uspostaviti kvalitetan novi sustav po uzoru na ostale europske zemlje koje su na sličan način uređene. Mislim da kada bi Istra dobila još veće ovlasti da sama odlučuje o određenim pitanjima da bi se postigao još veći stupanj razvoja i boljitka za građane Istarske županije.

Intervju proveden 29. studenog 2023. u Barbanu.

15 SAŽETAK

Istarski demokratski sabor je jedna od uspješnijih regionalnih stranaka, i dominira izuzetno razvijenom istarskom regijom, jednom od najrazvijenijih u Hrvatskoj. Ovo istraživanje analizira djelovanje IDS-a od 1991. do 2023. godine. Prilikom analize je osobita pažnja posvećena promjenama i prilagodbama stranačkih aktivnosti političkim okolnostima iz okoline. Sama analiza je linearna i temeljena na podacima prikupljenima iz više oblika izvora: znanstvenih radova, službenih stranačkih dokumenata, intervjuja i drugih javno dostupnih materijala. Analizi se pristupa dvojako, što se odmah i vidi po konstrukciji istraživačkog pitanja: „Kako i zašto se mijenjala politika Istarskog demokratskog sabora u razdoblju od 1991. do danas?“ Dakle, rad problematizira i uzroke i posljedice promjena u politici stranke IDS. U razdoblju od 1991. do 2023. stranka je promijenila tri predsjednika, no njezina se politika nije uvelike promijenila. Stranka je zadržala svoju predanost očuvanju istarskog identiteta, gospodarskom razvoju i europskim integracijama, politika se prilagođavala novim okolnostima i izazovima koje su političke i društvene prilike donosile te predstavlja značajan primjer regionalne politike u Hrvatskoj i šire.

Ključne riječi: regionalna stranka, regionalni identitet, „istrijanizam“, (de)centralizacija, Istarski demokratski sabor

ABSTRACT

The Istrian Democratic Assembly is one of the more successful regional parties, and dominates the extremely developed Istrian region, one of the most developed in Croatia. This research analyzes the operation of IDS from 1991 to 2023. During the analysis, special attention was paid to changes and adaptations of party activities to political circumstances in the environment. The analysis itself is linear and based on data collected from several forms of sources: scientific papers, official party documents, interviews and other publicly available materials. The analysis is approached in two ways, which is immediately visible from the construction of the research question: "How and why did the politics of the Istrian Democratic Assembly change in the period from 1991 to the present day?" So, the paper problematizes both the causes and consequences of changes in the politics of the IDS party. In the period from 1991 to 2023, the party changed three presidents, but its policies did not change much. The party maintained its commitment to the preservation of the Istrian identity, economic development and European integration, its politics adapted to new circumstances and challenges brought by political and social circumstances, and it represents a significant example of regional politics in Croatia and beyond.

Keywords: regional party, regional identity, "Istrianism", (de)centralization, Istrian Democratic Assembly